

2. H.
431.
43.

Antiq. Rom

II c
1270

EXERCITILIM HISTORICUM
De
IMPERATORE

X 1860565

S.

*Duce exercitus Romani Summo
quod domi elucubratum*

Sub

PRÆSIDIO

VIRI

**PRÆCLARISSIMI EXCELLENTISSIMI
DN. ÆGIDII STRAUCHII,**

S.S. Theolog. Licent. & Subst. Histor. Prof. Publ.
Celeb. in Illustri ad Albim Academiâ
publice examinandum

sistit

JOHANNES BECKER,

HAMBURG.

Ad diem Aug. In Auditorio Maj.

VVITTEBERGAE,

Literis JOHANNIS HAKEN, 1659,

f 20.

V I R O

Pereximio, Clarissimo, atq; Doctissimo,

DN. FRIEDERICO RUSIO. M. Inclyti
Athenæi Stadenſis Con-Rectori
ſuſpiciendo.

DN. *Fautori, Præceptori, & Hoſpiti quondam ſuo æternum
honorando, omniq; reverentiæ & obſervantiæ cultu
proſequendo.*

NEC NON

V I R I S

Humanisſimis Spectatiſſimisq;

**DN. MATTHIÆ Røding / Civi inclyti Emporiū
Hamburgeniſis primario, & Negotiatori
florentiſſimo,**

DN. *Evergetæ ac Cognato ſuo perpetim
colendo.*

DN. PETRO Behn /

**DN. HEINRICO Beckern / Civibus Ibidem
conſpicuis, illi Affini, huic Parenti, æternum
venerandis.**

*Haſce Muſarum Academicarum primitias in debiti ho-
noris & obſervantiæ ſymbolum ſubmiſſè
offert ac dedicat*

**JOHANNES BECKER,
AUT. & RESP.**

207.

PROOEMIUM.

Quod de Cajo Julio Cæsare scribit *Elias Sæbedius* in tractatu post-
humo de *DIIS GERMANIS* c. 1. quod fuerit homo gloriosus si-
bi multa ex aliorum gloria falso vindicans, (quod iudicium ante
ipsum de Cæsare tulit Maximilianus Imp. roganti enim Roma-
no Flamini num Cæsaris commentaria legisset *By. Cæsarem de rebus suis in-
flatus scripsisse, ut qui se victorem cum victus sit faciat Aventinus l. 2, ann Boj.*)
Idem si non de omnibus plerisque tamen Romanæ rei Scriptoribus dici
posse existimat *Albericus Gentilis* in tract. de armis Romanis l. 1. c. 1. Rerum
Romanarum veritatem esse vitiatam: quod gloriæ suæ sint supra vere-
cundiam prædicatores, quod hostibus virtutem atq; laudem omnem de-
trahant, aliarum nationum egregia despiciant; & vel partis alterutrius,
vel patriæ studio plerumque ducantur. Vere hæc quidem *Gentilis*, cum
luculentissimâ id demonstratione ostendere ad oculum possim, si esset
hujus loci. Non tamen adduci possum ut *Gentili* assentiar, Romanis om-
nem de virtute suâ gloriandi materiam hoc nomine eripienti. Sanè
multa egerunt Romani fortiter, quod tot devictæ gentes loqvuntur.
Nam orbem jam totum victor Romanus habebat, scripsit tempore suo *Arbi-
ter*. Unde hoc imperium? nisi ex virtute militari. Reputa, *Gentili!* prin-
cipia parva, Urbis, & quæ causa quære hanc caulam ad tantam pervexit
summam? nonne virtus bellica? quæ ratio bellicosissimas nationes ejus
ditioni subjecit? virtus bellica. Animosi fuerunt Galli, pugnaces Hi-
spani, & omnium robustissima natio Germana, semper tamen Romanis
superiores, quid fecit? Virtus bellica, & peritia militaris rei. Graviter
*Vegetius l. 1. c. 1. Quid adversus Gallorum multitudinem paucitas Romanis
valuisse? Quid adversus Germanorum proceritatem brevitatis potuisset au-
dere? Hispanos quidem non tantum numero, sed etiam viribus corporum no-
stris præstitisse, manifestum est. Afrorum dolis atq; divitiis semper impares
fuimus. Græcorum artibus prudentiâque nos vinci nemo unquam dubitavit.
Sed adversus omnia profuit tyronem solertem eligere, jus (ut ita dixerim) ar-
morum docere, quotidiano exercitio roborare, quæcumq; evenire in acie atque
in præliis possint, omnia in campestri meditatione prænoscere, severe in desides
vindicare.* Nullum hic ex justitia causæ subsidium, quoniam sæpius in-
justa feliciter ceciderunt, quod contra *Livium* dicendum. Pauca sibi quo-
que fortuna hic vindicare potest, & sors tribuere prospera. Accusatur me-
rito à *Machiavello* *Plutarchus*, fortuna indulgentiâ crevisse rem Romanam

20502.
asserens, non virtutis usu l. 2. disp. in Livium c. 1. Onofander est Græcus quidam Autor qui elegantissimum omnino tractatum scripsit, quem fecit ΣΤΡΑΤΗΤΙΚΟΝ sive Imperatoris institutionem, quem Nicol. Rigaltius latinum reddidit, Johannis verò à Chokier Patritius Leodiensis doctissimis notis illustravit: Hic Onofander in præfatione sui tractatus ubi instituti rationem reddit, ita notanter: *Iteranda Romanorum virtus sæpius animis occurreret, quos neq; Rex, neq; Civitas, neq; Gens ulla Imperii amplitudine superarit; imo nec tantam attingere unquã potuit, nec tot seculorũ ætates mansuram firmare potentiam. Non enim illi casu fortuito, sed virtute bellicâ, fortissimisq; Ducibus Italia fines evadunt, & ad orbis terminos latis jurisdictionibus ditio- nem suam propagant. Casus scilicet sive fortuna subsidiarii auxiliariiq; & commilitonis vicem præstat, non tamen Imperatoris, nec sunt penes ejus arbitrium omnia. Sic potentiam & dignitatem Romanam virtus militaris peperit atq; sustentavit. Sic virtutem militarem in Ducis peritiam, Imperatoris prudentiam, tandem resolvunt scriptores Romani. Quod Continua pertractat Machiavellus disp. in Livium l. 2. c. 1. Item antea Laudatus Johannes à Chokier in notis ad c. 1. Onofandri Strategici. Intelligunt Romani Autores quantum roboris addat prudentia Ducis exercitui, tantum scilicet, ut Gabrias Atheniensium Imperator magis metuerit exercitum cervorũ cui Leo præest, quam Exercitũ Leonũ cui Cervus. Et quis tam peregrinus in Romana est historia, ut non rem Romanam crevisse atq; decrevisse animadvertat, prout comissa eadem aut prudenti bellicosissimoq; fuit Imperatori, aut inertis vel stolido. Exhibiturus ergo specimen ex militia Romanã operæ prætium duxi, si illud eligerem cujus subsidio fortuna Romana potissimũ profecit. Sed quid hoc aliud nisi Ducis virtus, consilia, & prudentia rei militaris, (quæ à Vegetio ars artium dicitur.) Hujus n. virtuti atq; fidei possessorum fortuna, tutela urbium salus militum, Reipublica gloria concredebatur Veget. l. 3. de re milit. Non vero hoc agã ut Imperatorem certis instruat præceptis, quod Politicor est, (nisi forte leges & præcepta hic minus valeant quam experimenta Quintilianus l. 2. Instit. c. 5.) & post Vegetium hoc munere felicissimè Onofander defunctus est, verùm ex historiã Romanã Imperatoris creationem conditionem & præcipua munia exhibebo.*

Tu verò, nunc adesto mihi **DEUS**

MEUS.

FELI:

FELICITER!

CAPUT I.

De

Imperatoris Appellatione.

Imperatorem ita Athenæus nobis ex Dionysio
in Thesmophoro, de scribit. lib. 9. Deiphnosoph. p. m. 302.

*Imperatorem utiq; vocamus, qui regendos exercitus
Accepit; qui prudenter in administrandis rebus potest
Versari, & quid ex usu est perspicere:*

Imperator is verus est: alius autem qui ducit copias.

Ut E, quo felicius res procedat, ab ovo (quod dici solet) ordiamur. Imperatorem ab Imperio dictum esse constat, neque hic quidquam monendum, nisi quod de vocabulo Imperii annotavit Sigonius l. i. de antiquo Jure Civium Rom. c. 21. disputans contra Nicolaum Gruchium. (Imperium militare, cum imperio Consulari, Prætorio, Dictatorioque confundentem) *Imperium esse duplex, alterum, Civile alterum militare.* Differentiam utriusque ostendit. *Civile in urbe, militare extra urbem habebatur. Et qui civile tantum habebat Imperium, nullo alio honoris titulo, nisi qui Magistratus nomine continetur, ornatus est, item vel Consul, vel Prætor, vel Dictator vocabatur. Militare qui adeptus erat, præter ea etiam Imperator. i. e. Dux belli auspiciis suis administrandi. Civile denique cum Magistratu ipso mandatur. (Est n. jus ipsum Magistratus) Militare aliam ratione quam ipse Magistratus defertur. In qua E; significatione vocabulum Imperii hoc loco accipi debeat, patet manifestè, & ex eodem Sigonio subjicimus. Imperium jam non majorem & coersendi potestatem, sed exercitum habendi & belli gerendi facultatem appello. Quomodo intellexit in Antonium Cicero cum*

A 2

dixit:

209.
dixit: *Demus Imperium Cesari, sine quo res militaris administra-*
ri, exercitus teneri, bellum geri non potest. Ita Sigonius. Quibus
verbis adde ex Rosino l. 6. Antiquit. Roman. c. 3. Imperium Civile
plerumque potestatem dici non imperium. Conferatur quoque
Arnoldus Clapmarius de arcanis Rerum publ. l. 1. c. 10. Imperator igitur
est propriè qui habet imperium militare. Improperia verò pla-
ne acceptio quando Plinius Medicis quoq; Imperium tribuit l. 29.
cap. 1. ubi Medicos vocat Vitæ nostræ, necisq; Imperatores, quem
secutus Salvianus Medicum infirmo imperare dixit lib. 5. de guber-
nat: Dei verba illa citata Plinii explicat Rittershusius in notis ad
locum cit. Salviani, ex verbis Origenis lib. 4. Contra Celsum. Miror
tamen & vehementer miror ægrotos quoq; Medicorum dici Im-
peratores. Sic enim Seneca lib. 6. de Benefic. cap. 16. de Medico suo.
Medico, si nihil amplius quam manum tangit, & me inter eos, quos
perambulatur, ponit, sine ullo affectu faciendâ vitandâve præcipiens,
nihil amplius debeo: quia me non tanquam amicum vidit, sed tan-
quam imperatorem (hanc enim veram esse lectionem, non Invoca-
torem, ut vulgati libri legunt, probat Rittershusius l. cit. ex XV.
MSC. quæ Pincianus contulit, quam lectionem Pincianus quoque
approbat.) Juvat ad hæc verba Senecæ adscribere, quæ Jacobus
Dalechampius Medicus ad Plin l. 29. c. 1. notavit. Medico sane ma-
gis Imperium convenit, merces tamen, cujus gratia circum ambulat,
dum ægrotos invisit, auctoramentum quoddam servitutis est quin etiam
blandiri & assentari ægris, magnasq; non raro molestias devorare, ut i-
psis morigeretur, velut quadam vis ac necessitas est, non secus ac si Re-
gis Tyrannive subesset Imperio: Quis non videt longe petitam
hanc esse metaphoram? Nihilominus apud JCTOS Alfenus (s.
ut alii Alphenus) eadem loquitur linguâ vid. Duarenus l. 1. Disp.
c. 54. Nec tamen eadem inter Milites ratio vocis Imperatoris,
alia enim erat conditio in Republicâ adhuc liberâ, alia cum Mo-
narchiâ esset introducta. Stante Republicâ quilibet dicebatur
Imperator, qui imperium belli suis auspiciis gerendum accepis-
set, & Prætor olim vocatus perhibetur, quæ acceptio cum potis-
simum ad nostrum institutum faciat, uberius deinceps erit expo-
nenda. Postea verò tituli Imperatoris crevit autoritas maximè,

ut in-

205.

ut inter victoris præmia putaretur. Nemo enim, nisi decem
millia occidisset, *Appianus Alexandrinus*, aut quod postmodum
concessum, quoque duo millia, vel mille hominum, à militibus,
(decernente quoque Senatu) Imperator salutabatur. Sic enim
Cic. Philippicâ 14. At si quis Hispanorum, aut Gallorum, aut Thra-
cum mille aut duo millia occidisset, non cum hac consuetudine, quæ
increbuit, Imperatorem appellaret Senatus? tot legionibus casis,
tantâ multitudine hostium, interfectâ Imperatorium nomen adime-
mus. Tanti ergo cum redimendus esset hic titulus, vitio fuit da-
tum M. Crasso, quod captâ tantum Zenodotiâ, à Milite Impera-
tor salutari sustinisset, abjectusque ess habitus, nec majora spe-
rare, successu qui tam se efferret tenui. *Plutarchus in ejus vitâ.*
Hoc imperatoris nomen teste *Tacito* semel atq; vicies peperit sibi
Julius ille Cæsar. quanquam *Casaubonus ad Sueton. l. 1.* citet inscri-
ptionem lapidis veteris quæ vicies tantû Imperatorem fuisse di-
cit. Usurparunt etiam hunc titulum in subscriptionibus Episto-
larum vel Chirographorum testatur *Alexander ab Alexandro lib. 1.*
Gen. dierum c. 2. ex Cæsaie sine dubio qui in *lib. 3. belli civilis de*
Pompejo inquit *Eo praelio Imperator est appellatus. Atque ita se*
postea salutari passus est, sed neque in literis quas scribere est solitus,
neq; in fascibus insignia laureæ prætulit. De quo Pompejo ad scri-
bendum, quod *Plutarchus* tradit in ejus vitâ (cum materiam illu-
strare nostram videantur) *Syllam cum Pompejus vocasset Imperato-*
rem, resalutatus est à Syllâ eodem titulo, præter omnium addit Plu-
tarchus expectationem, quod Juveni, & nondum in Senatum allecto
participaret hoc nomen Sylla. Præterire quoque non possum; Ex
Ianiensis civilibus redeunti, licet felicissimè rem gessisset, nemini
Imperatoris nomen est tributum, nec supplicationes sunt de cre-
tæ nec triumphare integrum erat, vel curru, vel ovans. vid. *Valer.*
Max. l. 2. c. 8. Cic. Philippicâ 14. §. 22. ita lugubres semper aestimatae
sunt victoriæ, utpote non externo, sed domestico partæ cruore.
Dixi autem supra, Imperatores fuisse salutatos exercitus Duces à
militibus; Sed confirmabatur hæc dignitas à Senatu: discimus
ex *Zonarâ lib. 2. Re bene gestâ justâque victoriâ partâ, Dux statim à*
militibus Imperator appellabatur, & laureatas per tabellarios victo-

via nuncios in urbem mittebat, ipse verò domum reversus, Senatu ha-
 bito, triumphum postulabat, quem si à Senatu aut populo obtinuis-
 set, nomen Imperatoris confirmabat. Idem fermè docet Cicero quo-
 que loc. citato supra ex 14. Philippicâ. Et extant leges latæ ad ple-
 bem à Senatu apud Livium, quibus triumphantibus concedebatur
 Imperium: Tribuni Plebis ex autoritate Senatus tulerunt ad ple-
 bem, ut M. Marcello, quo die ovans iniret urbem, imperium esset, &
 plura hujus farinae vid. ap. Sigonium lib. 2. de antiquo jure provinci-
 arum c. 10. Valerius Maximus quoq; lib. 2. c. 8. allegat morem Ro-
 manis usitatum, ut ab Imperatore triumphum ducturo COSS. in-
 vitarentur ad cœnam, deinde vero rogarentur, venire superse-
 derent, ne quis eo die, quo ille triumpharet, majoris in eodem
 convivio sit imperii. Cujus petiti rationem petit Sigonius contra
 Gruchium ex Plutarchi problemat. quia triumphanti in cœnâ pri-
 mus locus debebatur, quam presentibus consulibus concedere jus non
 erat: addo ego hisce ex eodem; quia neminem nisi Consulem, (presen-
 te se. hoc) licebat magnificentissimè tractare, & domum deducere
 peractâ cœnâ, qui honor tamen triumphantibus exhibebatur. Non
 nisi semel autem de uno bello aliquem Imperatorem appellari li-
 cuit, quamquam Claudius, præter morem, victis Britannicis sæ-
 pius Imperator salutatus sit ex Dione constat. Vid. Bulling. de Im-
 peratore Rom. l. 1. c. 1. Non tamen tributum hoc nomen (si Sigonio
 habenda est fides) tantum Imperatoribus, sed etiam Legatis, & Que-
 storibus, si ipsis ab Imperatore absente imperium esset commis-
 sum, & benè cum magnâ clade hostium administratum. Sigonius
 lib. 2. de antiquo jure Provinc. c. 7. Hæc in transcurso quasi & su-
 perficiariè de significatione vocis Imperatoris, prout is titulus vi-
 ctoribus tantum apponebatur, stante Reipublicæ libertate. Oc-
 cupata verò eadem, non erat imperium amplius quatuor aut
 quinque horarū, quemadmodū primis temporibus, cum peracto
 convivio triumphans scema deponeret Imperātis, sed in perpetu-
 um vindicabant sibi Monarchæ. Regium enim nomen alibi magnū,
 Romæ intolerabile erat, (vox est Scipionis apud Livium) ideo Impe-
 ratoris tanquam mitius quoddam substitutum fuit. Quod in Ju-
 lio Cæsare cepit. Ita enim Svetonius. Non honores modo nimios
 recb-

recepit, ut continuum consulatum, perpetuam dictaturam, praefecturamq; morum. Insuper praenomen Imperatoris, cognomen Patris Patriae &c. l. n. c. 76. Quod postmodum in reliquis usque continuatum, cum Augusto idem jus Senatus consulto contingeret ad decem annos, & iis peractis, auctoritate prorogaretur, quod & postea Tiberio per testamentum in familiam Juliam recepto, donec militibus fieret eligendi potestas Imperatorem: Addamus hic quaedam ex *Dione Cassio lib. 52.* de Augusto, quae differentiã nominis explicant. Ita autem ille. Τὴν τῆ ἀυτοκράτορος ἐπίκλησιν ἐπέθετο. &c. sumpsit, inquit, nomen Imperatoris. Dico autem non id nomen quod olim ob victorias datum, quod ipse saepe & prius, & postea ex rebus gestis accepit, ut in viginti victoriis id nomen adeptus sit, sed aliud quod summum imperium significat. Clarius adhuc *lib. 43.* Τὸ τε τῆ ἀυτοκράτορος ὄνομα &c. & nomen Imperatoris, non modo ut olim & alii, & Julius ipse plerumq; victis hostibus saluatus est, neq; ut qui absolutum Imperium aliquod & plenã potestatem consequuti nominabantur; sed semel illi primo omnium Imperatoris nomen, quod hodieq; & aliis datur qui summum imperium habent, quasi proprium addiderunt. Vide sis de dignitate hac Imperatoriã *Sigonium in Commentar. ad fast. triumph. Romanos ad Annum 727. p. m. 639.* Ex *Plinii vero Panegyrico ut & Dionis lib. 57.* probat *Celeberrimus BUCHNERUS:* Qui praerat Romanae rei, imperioq; fungebantur, respectu militum Imperatores, respectu vero Civium Principes dicebantur. Quomodo Tacitus etiam dixit *lib. 1. Annal. c. 1.* *Cuncta discordiis Civilibus fessa, nomine Principis sub imperium accepit.* Disputatur dehinc inter Eruditos, an tempore Principum nomen Imperatoris cuique privato post Junium Blæsum sit tributum? negat *Lipsius ad lib. 3. Annal. Taciti* itemque *ad lib. 1.* Affirmant alii. Et res salva est, non enim quaeritur de acceptione vocis Imperatoris prima, hæc enim nulli privato poterat competere quamvis summo exercitus Duci, omnia enim auspiciis Imperatorum Romanorum gerebantur. Vide *Casaubonum ad Svetonii Julium.* Neque de ultimã seu tertiã, sed de secunda. quat. cæsis hostibus Imperatoris nomen Ducibus tanquam præmium indulgebatur. Non tamen sine difficultate summã obtinebant Duces,

B

testa

testatur enim *Appianus Alexandr. l. 2. de Bellis Civilibus*. Privato Duci nulli esse concessum hoc nomen temporibus Adriani, nisi casis hostium decem millibus. Sic E. Imperator est hoc loco, non qui ducit exercitum, nec quatenus tantum triumphum agit, sed qui praeest copiis militaribus suis auspiciis re agens, & vel Classiariis in aequore, vel Justis militibus in campis imperat: uterque Imperator salutatur. Licet enim alias nautica olim militia esset parum honesta, si *Svetonio* credimus dicenti, *Neronem fecisse ex Classiariis justos milites*, nihilominus qui classibus praerat Imperator vocabatur, modo propriis auspiciis rem gessisset. *Appianus Alexander lib. de Bellis Mithridaticis p. m. 158.* Praetorem autem hunc Imperatorem nostrum olim dictum fuisse, & supra diximus, & ex *Festo* probare licet in voce *Praetor*, fundamentum hujus appellationis ex *Asconio Padiano actione 3. in Verrem* peti potest. *Praetor*, inquit, appellabatur *Consul*, & interdum omnis *Magistratus* cui exercitus parebat. *Conf. Nonium ex auctoritate Varronis de vita populi Rom. lib. 2. Godelevum quoque in notis ad Livium non uno in loco.*

CAPUT II.

De

Auspiciis bellicis & quid sit suis auspiciis bellum gerere.

Explicandum autem nunc porro erit, quid sit auspiciis propriis rem gerere. Intricatiores cum haec sit materia, immorandum eidem paulisper, & periculum faciendum est virium, an explicari possit. Variè alias vocabulum auspicii à variis usurpatur Autoribus. *Virgilius* enim & pro voluntatis arbitrio posuit *lib. 4. Aeneid. vers. 340.*

*Me si fata meis paterentur ducere vitam
Auspiciis*

& pro potestate vel Imperio, *lib. 7. v. 256. Aeneidos, Paribus auspiciis* dixit pro pari potestate. vide *Servium ad utrumque locum*. Quae significatio aliis quoque Autoribus oppido familiaris, praesertim cum de rebus militaribus sermonem faciunt, ut auspicia pro sum-

209

summâ potestate vel Imperio summo usurpent; Et suis auspiciis rem gerere idem ipsis sit, atq; bellum suâ administrare prudentiâ consiliisque, suâ perficere fortunâ. Discimus ex *Livio Dec. 1. lib. 6. cap. 23.* ubi Camillus, *Quæ bella, inquit, suo unius auspicio gesta ad eam diem essent, negare in eis neq; se, neq; populum Romanum aut consilii sui, aut fortuna pœnituisse.* Quanquam apud nonnullos auspicia & consilia tanquam disparata jungantur. *Tacitus l. 13. Annal. c. 6.* *Bœclerus in libello egregio de auspicio Regio, c. 1. §. 9.* ait: *Vocem auspicii in illis locutionibus, cum auspicio alicujus aliquid gestum dicitur, præter communem auspicii capiendi respectû, atq; ceremoniam, (quæ nec semper in talibus attenditur) apud accuratioris styli Autores significare θεϊάν τινα ἀρχιτεκτονικὴν ἐνέργειαν. Sanctiorem quandam, & moderatricem vim & virtutem: i. e. rerum gerendarum eminentem quandam ac justam auctoritatem, quam dat muneris officiiq; potestas, & penetrabilem agendi efficaciam seu fortunam, quæ gerentes publica divinitus comitatur.* Quod deinde eruditissimè (ut commendabat *Amplissimus BUCHNERUS*) persequitur per totum libellum: notâtque quando gesta dicuntur Ducum auspiciis in libera Republicâ, excellenti quodam significato, & si accuratè loquendum sit, auspiciis populi Romani sive Reipublicæ Romanæ tribuenda sunt. Et rectè ita *Bœclerus* cujus sententiæ quod faveamus, addimus propriam confessionem Imperatorum. Sic enim apud *Herodianum Maximus* in allocutione ad milites ἡ γὰρ ἐνὸς ἀνδρὸς ἰδίον κτῆμα ἢ ἀρχὴ ἀλλὰ κοινὸν τῷ Ῥωμαίων δήμῳ ἀνοθεῖν, καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ πόλει τῆς βασιλείας ἰδρυταὶ τύχη &c. Non enim unius viri possessio est Imperium hoc, sed antiquitùs res est populi Romani: in hac urbe principatus fortuna sita est, nos verò vobiscum, milites, in id electi sumus, ut ea quæ imperiū sunt curemus, ac tueamur. Cui etiam congruit quod *Appiano* *Alexander l. 5. de Bellis Civilibus*, militasse milites, ait, auspiciis S. P. Q. R. Conferatur de divinâ hâc principium auctoritate, *Autor quoq; præfationis, quisquis sit, præmissæ tractatui ingeniosissimo Ducis de Roban, qui dicitur Trutina Statuum Europa.* Nos, quo res fiat clarior, cum hoc vocabulum ex Augurum scholis ad Politiam sit translatum, fundamentum ipsum inquiramus, altius repetendæ

4010.
da sunt vocis natatales. Nihil veteres inauspicato occupabant,
nec quicquam nisi monentibus auspiciis aggrediebantur. Ratio-
nem reddit *Manlius apud Livium: quod nullius calumnia subjiceren-
tur ea, quæ Dii comprobassent.* Quibus auspiciis Augures quidem
præerant, verum & Magistratus erat cura hæc. Imo major horum
in augurando potestas; videatur modo *Gellius lib. 13. c. 15.* magis e-
nim cum essent rata Magistratum auspicia, majora quoque dice-
bantur meritò. Hinc apud Livium aliosque sæpè legitur, (*inquit
Lipsius de militiâ Romanâ lib. 2. dial. 12.*) *Consules Auspicio operam
dedisse. Vide Clarissimi BUCHNERI annotata ad Fabrum, voce
Auspicium.* Regale ergo erat habere auspicia præsertim majora,
quæ non nisi Consulibus, Prætoribus & Censoribus erant propria.
Neque tamen eorum omnium inter se eadem, aut ejusdem erant
potestatis. Major Consulum, minor Prætorum Censorumque,
quod latissimè persequitur *Sigonius p. m. 312.* ad quem lectorem re-
mittimus. Quo major ergo potestas, eò majora auspicia, eò ma-
gis etiam rata. Quod ex iis patebit quæ mox ex *Valerio Maximo*
erunt citanda. Repetenda nunc sunt quæ superius dixi. Omnia
Veteres auspicato egisse: quod in bello potissimum obtinuisse te-
statur *Cicero lib. 1. de de divinâ: Rem bellicam Majores nostri admi-
nistrari nisi auspicato noluerunt.* Imperator enim constitutus au-
spicia mox faciebat, quæ domo erant ferenda. Qua de re *Livius
Decad. 3. l. 2. c. 11.* Ubi *Cneus Servilius de C. Flamini.* *Quod enim
illi justum Imperium, quod auspiciis esset Magistratus: id à domo,
publicis privatisq; penetibus, Latinis feriis actis, sacrificio in monte
perfecto, votis ritè in Capitolio nuncupatis secum ferre: nec priva-
tum auspicia sequi: nec sine auspiciis profectum in externo ea solo no-
va atq; integra concipere posse.* Quibus lucem addunt quæ *Tacitus
scribit lib. 3. Annal. c. 59.* ex argumento literarum *Drusi.* *Huc re-
ci disse cuncta (conqueritur Drusus) ut ne Juvenis quidem, tantò ho-
nori acceptò, adiret urbis Deos, ingrederetur Senatum, auspicia sal-
tem apud gentile solum inciperet.* Egredi verò & congressi, si male
pugnassent, revertebantur ad captanda rursus auspicia. Sic *Livi-
us Decad. 1. lib. 8 p. m. 339.* ait, *Papyrium Cursorem à Pullario esse mo-
vitum, ut ad auspiciis repetendum Romam reverteretur.* Inter ca
dum

5704027.

dum ille abesset, Magister ejus Equitum incertis pugnavit auspiciis
sed felici quamvis eventu maximè tamen est vitio datum. Verùm hoc
observatum tantum est à Ducibus Romanis, donec ab his in Ita-
liã pugnatum est propter vicinitatem; postquam verò ministe-
rium longius est prolatum, ne Dux ab exercitu diu abesset, si Ro-
mam ad renovanda auspicia de longinquo revertisset, constitu-
tum est, ut unus locus de captivo agro romanus fieret in eã pro-
vincia, in quã bellabatur, ad quem, si renovari opus esset auspicia,
Dux rediret, uti legere est apud Servium in l. 2. *Aeneid.* v. 178. Quo
autem propius accedamus ad scopum, sciendum quod diversi di-
versa sæpius in castris haberent auspicia. Cum & Consul nonnun-
quam & Prætor; Imperator, atq; Legatus captarent unã; ubi ea
credebantur maximè rata quæ erant majora, Consul, aut Impe-
ratoris cujusvis alius. Discimus hoc ex *Valerii Maximi*, lib. 2. c. 8.
Contentio namque oriebatur quondam Romæ inter Cajum Lu-
tatum Consulem & Q. Valerium Prætorem, qui ambo præfuerat
classibus Romanis, uter delectâ insigni Pœnorum circa Siciliam
classe esset triumpho honore decorandus. Convenit inter illos
Judex Atilius Calatinus, apud quem Valerius Prætor hunc in mo-
dum egit: Consulem eã pugna in lecticâ claudum jacuisse, se au-
tem omnibus Imperatoris partibus functum. Calatinus autem
judex facili litem curâ diremit. Quæro, inquit, Valeri à te: si di-
micandum nec ne esset contrariis inter vos sententiis dissidissetis;
utrum quod Consul, an quod Prætor imperasset, majus habiturum
fuerit momentum? respondit Valerius; non facere se contro-
versiam quin priores partes Consul essent futuræ. Age! deinde
inquit Calatinus, si diversa auspicia accepissetis, cujus magis au-
spicio staretur? Item respondit Valerius, Consul. At judex,
jam, inquit, cum de imperio & auspicio inter vos disceptationem
susceperim, & tu utroque adversarium tuum superiorem fuisse fa-
tearis, nihil est ulterius quod dubitem. Itaque Lutati secundum
te litem do. Hoc factum nos satis instruit, unde hæc apud Auto-
res Imperatoris descriptio, Imperator est qui in bellis suo auspi-
cio rem gerit. Quoniam autem semel de auspiciis factus est ser-
mo, solemnitas quoq; auspiciorum in hoc capite erit subjungenda.

2012.
Cum Imperatoris quoque esset, belli captare auspicia, & ante
prælium Deorum convenire voluntatem. Variis de rebus capta-
bant Romani auspicia, certissima tamen erant ea quæ cælo terræve
portendebantur, fluminum autem, ut instabilis est natura, ita infirma
fides, simul enim atq; ostendunt rapiunt quoq; vid. Tacitum l. 6. annal.
c. 37. unde fulmen sinistrum auspiciū optimum erat ad omnes res,
præterquam ad comitia Cic. l. 2. de divinac. §. 43. 47. Varia auguriū
& auspiciū genera videri possunt tum apud Peucerum de di-
vinatione, tum Rosinum aliosq;. Eorum autem, quæ, in bello &
militaribus adhibebantur ex instituto, duo potissimum erant,
alterum dicebatur ex acuminibus, quod totum auspiciū militare
erat, teste Cicerone lib. 2. de divinac. §. m. 77. de cujus ritu, formâq;
nobis hodiè nihil præter desiderium restat, & fatentur plerique se
ignorare. Sunt etiam qui indagare fatagunt, lectione nonnihil
variata, ut pro acuminibus legatur cacuminibus, persuasi ex loco
Festi in lit. S. voce Supervaganea. *Supervaganea avis, inquit, vo-
catur ab Auguribus, quæ ex summo cacumine.* (Peucerus acumine
mavult p. 381. de divinac.) *vocem emisit, quia quasi in altissimis sus-
perq; omnia vagatur, appellata.* Sic illi existimant hoc genus augu-
rii denotari, quod ex istiusmodi avium clamore sumebatur. Vid.
Godofredus JCTus in notis ad lib. 2. Cic. de divinac. Linquimus in
suspensio, & ad alterum auspiciandi ritum pergimus magis notū,
magisq; olim familiarem. Vocabatur Tripudium solistimum, quod
Gallorum erat Gallinaceorum. Non enim tantum qui cælestia au-
guria, sed & qui pedestria bipedum, ex pullorum nimirum pastu au-
spicia capiebat, pullariumq; in auspiciū mittebat, auspiciari diceba-
tur, quod observatum vult ex Cicerone, Sveton, Julio Obsequen-
te, Festo aliisque *Briffonius lib. 1. de Form. p. m. 125.* Quantum au-
tem Veteres Gallis Gallinaceis in auspiciando tribuerint testatur
Plin. lib. 10. c. 21. *Hi Magistratus nostros quotidie regunt, domosq;
ipsis suas claudunt aut reserant. Hi fasces Romanorum impellunt,
aut retinent; jubent acies aut prohibent. Victoriarum omnium to-
to orbe partarum auspices.* Eundem ferme in modum *Silius Ita-
licus lib. 5.*

Tunc

4073

*Tunc ales priscum populis de more Latinis
Auspicium, cum bella parant, mentesq; Deorum
Explorant super eventu, ceu praescia luctus
Damnavit vefci, planctusq; alimenta refugit.*

Quae ultima verba ritum simul insinuant, prout nobis describitur tum à Cicerone, Festo, & aliis. Quoties expeditione quâdam erat defungendum, adhibebatur peritus quispiam in augurium, (*Peritus autem erat, qui silentium quid sit intelligebat. Id enim silentium dicebatur, quod vitio omni carebat*) hæc formulâ: *Quinte Fabi! TE VOLO MIHI IN AUSPICIO ESSE.* Respondebat, *AUDIVI HÆC.* Porro imperavit is qui auspicabatur. *DICITO SI SILENTIUM ESSE VIDETUR.* Qui adhibitus respondebat nec suspiciens nec circumspiciens, *SILENTIUM ESSE VIDERI.* Tum ille, *DICITO SI PASCUNTUR AVES. PASCUNTUR.* *QUAE* aut *UBI?* Attulit, inquit, *IN CAVEA PULLARIUS.* Hæc *Cic. l. 2. de divin. § 71. 72.* allatis autem avibus referebatur cavea, mittebantur pulli, apponebatur puls, aut offa, præsertim tamen puls, quia ex eâ necesse erat aliquid decidere, quod tripudium faceret, id est, terripavium (pavire enim ferire est) ex quo notitiam caperent futuri. Nam si pulli per quos auspicabantur non edissent, periculum imminere arbitrabantur, at qui pavissent, bonum auguriû esse putabant, præsertim si ex ore eis edentibus aliquid decidisset, uti recenset *Festus in voce Puls*, innumerique alii Autores: ut mirari non satis possim, undenam contrarium probaturus sit *Jacobus Dalechampius Scholiastes Plinii ad l. 10. cap. 21.* citans præter mentem *Festum.* Quoties autem aliquid excideret ex ore pascentium avium, *Tripudium* dicebatur, *solistimum.* Observat hic *Brissonius de form. lib. 1. p. 124.* Ex *lib. 2. Ciceronis de divin.* forsan; *Terripavium*, non *terripaulum*, primo; *deinde Terripudium*, mox *Tripudium dictum fuisse.* *Solistimum* autem dici cenlet *Festus*, quod ex ore avium excideret in saxum solidumve. Quare & viviradix arbor si procidisset suâ sponte sine vitio, sine externâ aliquâ humanâ vi, vocabatur tripudium solistimum. Hoc tripudium verò solistimum (quantum mihi cernere datur) *tripudium sonivium* (*Servius Sonubium lib. 3. Æneid.* ad.

2014.
ad vers. 90.) quoque vocabatur: dicitur enim sonivium, quod sonet, cum pullo excidit puls, quadrupedive aliquid ex ore. Cicero autem distinguit hæc ad Cœcinnam l. 6. Epistolarum ad Famil: *Non, inquit, tripudis solistimis aut soniviis tibi auguror; Nullo tamen, credo, fundamento alio, quam quod sonivia tripudia latius pateant; spectabat enim huc si terra contremuisset. Conferatur Laurenbergii Antiquarius in voce Sollistimo. Turnebi adversaria, Scaliger ad Festi loca citata. Servius deniq; ad lib. 3. Æneid. v. 90. Dixi supra, auspicium dextrum habitum fuisse quoties aves non comediissent. Videri potest præter Festum Livius quoq; Dec. l. lib. 6. in oratione Appii Claudii Crassi & lib. 10. circa finem ferè. Silius Italicus versibus supra laudatis. Valer. Max. l. 8. c. 1. Sed & infausum interpretabatur si Pulli non exirent Valerius Max. lib. 1. cap. 4. Si occinerent Livius l. 6. supra laudato; aut si evolarent penitus. Valer. Max. l. 1. c. 6. Sveton. in Galba c. 18. adde Augustinum de Civit: DEll 3. c. 21. Hæc ergo erant principia secundum quæ judicabatur. Quod si quis neglexisset vel illusisset Deorum (uti putabatur) per aves responsa, neutiquam ferebat impune. Varia vindictæ divinæ exempla vide sis apud Tiraquellum in commentar. ad Alex. ab Alex l. 1. c. 29. & Cic. lib. 2. de divinat. Unicum adjiciam de Claudio Pulchro Consule, qui aves pugnare vetentes, cum pascere nollent, in aquam mergi jussit ut biberent, cum esse nollent, & contra auspicia prælium navale iniens superatus est, de quo Epitomator quidam Livii Epitomate 2. dixit: Consul Claudius non ab hostibus sed Diis ipsis superatus est, quorum auspicia contempserat, ubi ille pullos præcipitare jusserat quod pugnare ab his vetaretur. Vid. Florum Epit: Livii lib. 19. Sveton. in Tiber. c. 2. Nihilominus tamen videt hunc auspiciandi ritum Cic. lib. 2. de divinat. §. 73. Tum igitur esset auspicium, inquit, si modo ei (avi) esset liberum se ostendisse, tum avis illa videri posset interpretes & Satelles Jovis. Nunc verò inclusa in caveâ, & fame eneclâ, si in offam Pulsis invadit, & si aliquid ex ore cecidit, hoc tu auspicium, aut hoc modo Romulum auspiciari solitum, putas. Probatque, antiquissimos Augures ignorasse, eo argumento, quia Collegii vetus est decretum omnem avem tripudium facere posse. Non verò tantum auguria captabant, sed & observabant*

Omina.

2015

omina. *Valer. Max. l. 7. c. 2.* de Papirio Cursore Consule, cum Aquiloniam oppugnans, praelium vellet committere; pullariusque, non prosperantibus avibus, ementitus optimum ei auspici- um renunciaisset; de fallaciâ illius factus certior, sibi quidem & exercitui bonum omen datum credidit, & pugnam iniit: Coete- rum mendacem ante ipsam aciem constituit: ut haberent Dii cu- jus capite, si quid iræ conceperant, expiarent. Directum est autem sive casu, sive etiam cœlestis numinis providentiâ, quod primum ab hostibus emissum telum, pectus Auguris feriret. Id ubi Consul cognovit, fidente animo & hostes invasit, & Aquiloni- am cepit. Sic memorat *Peucerus de divinatione p. 386.* Cum lu- pus introisset castra Romana, & laceratis obviis intactus abiisset, exercitibus cladem portendisse erant. In transcursu quasi addam, & ἰδὲ τῶν ἀγέγων de Imperatore Archida: qui cum Corin- thum obsedisset, & lepus è confinio murorum se proripuisset, fu- gamque captasset, consternato omine fugacis animalis exercitus animosè militibus dixit: *Parata, en! nobis commilitones victoria, inertes enim hostes nostros esse oportet, qui leporem tam vicinum ca- pere noluerunt.* Plura adderem ex historiâ Romanâ exempla, *Sigo- nius nisi collegisset l. 2. de jure antiquo Provinciarum c. 6.* Ex quo quæ- dam de ominibus audire lubet. *Fuerunt, inquit, omina dicta, facta- que, quæ audita ac visa ad Imperatorem rem aggredientem perti- nere possent; quæ cum temerè essent oblata propterea ab eo accipi & non accipi poterant.* conf. *Brissonium de formulis.* Coeterum mo- res veterum conjectandi victoriam, vid. apud *Piccartum in obser- vat. histor. Polit. Decad. 3. c. 5.* adde Germanorum pro victoriâ au- spicium ex *Taciti lib. de mor. Germanorum.* Ubi omnino adde *Ber- neggeri quæstiones miscellaneas in Taciti German. atque Agricola- quæst. 9.* iudicium ferentis de auguriis, quæ captabant tum Roma- ni pariter atque Germani ex clamore militum. Hæc sunt quæ de auspiciis Imperatorum, eorundemque ritu atque solemnitatibus, notari poterant. Nec addendum quicquam, præterquã quod non auspicato tantum, sed etiam litato militarem rem aggrederen- tur, videatur forma sacrificii apud *Sigonium l. 2. de antiquo jure Provinciarum c. 6.* pergimus jam ad

☉

☉

Creatione Imperatoris.

Acturi autem de creatione Imperatorum, præsupponenda erit quæstio, agitata quondam inter *Nicolaum Gruchium & Carolum Sigonium*: *An imperium Magistratui fuerit insitum, ita ut qui consulatu aut dignitate Prætoriam fungeretur, id gerendi bellum, exercitum ducendi, armaq; tractandi habuerit, nullâ aliâ accedente lege, Senatusq; consulto peculiari?* Vero negativa videtur similior; affirmativam Gruchio tribuit *Sigonius lib. 3. de antiquo jure Prov. c. 7.* Ut autem constet de mente Sigonii quem sequimur, I. Notandum, non quæri, an in designatione Consulum potissimum tales dixerint viros, qui rei bellicæ essent gnari, quib; imperium posset committi, si opus fuisset. Quod facile concedi poterit, præsertim si vera sunt (*dubitat enim Lipsius de Magistratu Rom. c. 5.*) quæ *Polybius Megalopolitanus lib. 6. c. 17.* scribit; *Magistratum urbanum capiendi jus nemini est, antequam dena stipendia emerita habeat,* quo sensu etiam *Cic. fortè dixit; Imperatores comitiis consularibus delectos. Livius belli Duces legi, cum Consules legebantur, vid. Sigonium loc. cit. p. m. 330.* Sed de hoc quæritur, an qui Consul in comitiis centuriatis factus, iisdem comitiis, atque ejusdem designationis vi, sine aliâ lege habuerit jus bellum gerendi? II. Distingui- mus inter jus militare perfectum, atq; imperfectum, hoc in eo consistit, ut delectum annum habeat Consul, quo copiam juniorum, qui stipendia faciant, inspiciat. Perfectum autem erat Imperatoris, qui exercitui præerat, bellaque auspiciis administra- bat. Concedimus Consuli, ut Consuli, jus illud imperfectum, adducti *Polybii Megalopolitani autoritate qui lib. 6. c. 17. Historiarum. Quando Consules sunt conscripturi milites, diem populo edicunt, quâ die Romanos omnes militaris ætatis sistere se oporteat, atq; id faciunt quotannis.* Sic *Sigonius quoque: Quotannis, inquit, quatuor legiones conscribi solitas, quæ Consulibus ad bella prope quotidianâ proficiscentibus traderentur l. 2. de antiquo jure Provinc. cap. 2.* Perfectum verò jus habebant non ut Consules, sed ut Imperato-
res

2027

res, peculiarique lege vel Senatus-Consulto aut aliâ ratione. Probat id Sigonius prolixè I. Ex diverso creationis modo; Consules ex multis legebantur: Est enim hæc formula apud Asconium *QUOS VELLENT CONSULES FIERI?* ubi respondebant Certurix: *ex iis, qui petere professi erant.* Conf. Fenestella de Magistratibus Rom. l. 2. c. 7. Imperator autem non sic creabatur, sed in rogatione legis uni nominatim imperium deferebatur: quo nomine Festus dixit, *Cum imperio esse dicebatur, cui a populo nominatim mandatum erat imperium.* Consules quoque in centuriatis comitiis creatos fuisse, inquit Gruchius, tam apertum est, ut supervacaneum videatur probationem hujus rei subjicere l. 1. de comit. c. 2. quod tamen de Imperatoribus nunquam probabitur. Consule de variis ritibus circa consulatum Lipsium de Magistr. populi Rom. c. 9 & conferantur cum iis solemnitatibus, quibus Imperatores eligebantur, discrepabunt *διὰ τῶν τῶν.* Probat II. Sigonius Ex incundi diversitate. Consulatum enim non inibant Consules quocunque die, sed Kalendis Januariis, vid. Soldi observat. in Salustii Bell. Jugurth. cum 6. Kalendas Augusti designarentur, uti Asconius in expositione Orationis 2. in Verrem. Imperium verò alio, ut se obtulerat, die. Neque infringit rationem hanc, quod Castilioneus observat ex Livio & Dionysio, *Consules etiam sæpe, cum primum creati sunt, Magistratum inivisse, nec eodem semper die vel mense.* In notis ad Salustii Bellum Jugurth: Certum etenim nihilominus est, alio, quo imperium, die auspicabantur consulatum, gemino quoque sacrificio in Capitolio facto. Et in consulatu mutabatur togâ prætexta, in imperio militari occupando prætexta paludamento. Alias deinde adjungit rationes, petitas ex administrationis utriusq; potestatis dissimilitudine; ex diversâ procurationis in utroque prorogatione; quo facit locus ille Livii lib. 9. qui non exiguum lucis sententiæ nostræ addit. *Fabio, inquit, sicut priore anno populo continuarat Consulatum, ita Senatus in insequentem annum prorogavit imperium.* Cœtera, quibus suam sententiam firmare Sigonius laborat cuncta adscribere superfedemus. Salustium laudasse operæ pretium erit haud exiguum; qui in bello Catilinario p. m. 77. Itaq; ait, *quod in atroci plerumq; negotio solet, Senatus decrevit, Darent operam*

operam CONSULES, ne quid Respublica detrimenti caperet: Ea potestas per Senatum, more Romano, Magistratui maxima permittitur, exercitum parare, bellum gerere, coercere omnibus modis socios, atq; cives; domi, militiaq; imperium atq; iudicium summum habere; aliter sine populi jussu nulli earum rerum Consuli jus est, (ita namque ultima verba legere mavult, Vincentius Castilioneus, licet duo alia exemplaria, quæ Johannes Rivius produxit scripta habeant hæc verba Nullius earum rerum &c. Conf. Sigonius l. 3. c. 10. de antiquo jure Provinc. ubi prolixè disputat de sensu utriusque lectionis.) Quibus sic sententia nostra probata, facilis erit labor quæ obijciuntur à Gruchio destruere. Primum est, Consulibus regia fuit potestas. At Reges belli administrandi jus habuerunt; E. etiam Consules: prius ex Cicerone probat lib. 3. de legibus: Regio imperio duo sunt. Ique præcundo, iudicando, consulendo, Prætores, Judices, Consules appellantur. Respondemus. Non omninò verum esse, Consules Regiam habuisse potestatem. Sic enim Q. Fabius apud Livium: Ego, inquit, P. Cornelium Reipublicæ, vobisq;, non sibi ipsi privatim creatum Consulem existimo, exercitusq; ad custodiam urbis, atq; Italia scriptos esse, non quò regio more per superbiam Consules, quò terrarum velint, trajiciant. Ex quibus patet, Regibus quædam licita fuisse, quibus uti Consulibus fas nō erat. Sunt tamen ex Autoribus, qui inter initia consulatus primorum Consulam post exactos Reges, & posteriora tempora distingui videntur. Sic enim Fenestella ait de Magistr. Rom. l. 2. c. 7. tempore P. Valerii Consulis, (quem Collegam Bruti, post Tarquinium Collatinum, ob genus Tarquiniorum invisum remotum fecerant) ut sunt mutabiles vulgi animi, in ipsum invidia atq; suspitio cum atroci crimine oborta est; & cum purgando nihil atrocitatis invenisset, auctor esse instituit ferenda legis, ut adversus omnes Magistratus esset provocatio ad populum. Tum verò Consularis autoritas, (pergit,) Regie potestati longè inferior esse cepit, ac libertatis jacta semina mirum in modum convaluisse visa sunt. Confer etiam Lipsium de Magistratibus Veteris populi Romanici. 7. itemque c. 9. dicit potestatem Consulum poscente salute publicâ ita auctam fuisse, ut par Regie potentie esset. Conf. etiam p. 61. Objicit 2. Consules dictos fuisse Prætores. Prætor autem si-

gnifi-

1209

gnificat is, cui paret exercitus. E. Consules ex jure consulatus habent imperium bellicum. Respondemus ad hoc 1. appellationem ipsam quod attinet, concedimus dictos fuisse Prætores, qui antea Consules, ita enim Festus testatur, & Lipsius de Magistratibus Veteris Rom. pop. c. 7. Primo, inquit, Prætores dicti, quod nomen, etsi commune omnibus imperiis, tamen velut per excellentiam adhaesit Consulibus. Sed hoc factum est tum temporis, cum nomen prætorium, nondum peculiarem haberet magistratum à Consulibus distinctum. Rosinus l. 7. Rom. Antiquit. c. 9. Et retinuerunt hanc appellationem secundum Tomarum atque Lipsium usque ad Decem-Virum tempora, quibus exactis successit Judicis; mox Consulibus Etymon. Non valet autem, quando Gruchius concludit, dicitur Prætor secundum Varronem l. 4. de ling. lat. qui jure præit & exercitu. E. quicumque est Prætor propter præturam tantum habet jus armorum, bellumque gerendi, unâ cum potestate jus dicendi. Sunt enim verba intelligenda divisim, non conjunctim, in sensu diviso, non juncto. Non enim omnis Prætor bella gerebat: nam si Lipsio credimus, Prætores creati sunt, cum sæpè Consules bellis advocarentur, nequæ esset in urbe, qui jus diceret; ut propriè huic muneri vacarent. Lipsius de Magistr. veter. Rom. pop. c. 10. Quod si autem exercitui simul præesset, obtinuit jus non populi scito in Centuriatis comitiis, sed lege curiatâ. Existimat tamen Sigonius nunquam ipsis concessum fuisse rem pro suo jure gerere, sed hanc potestatem ad annuos delectus habendos pertinuisse. Sed quid multis opus est verbis, citat Gwilhelmus Godelevæus in lib. 3. Tit. Livii ex Varrone l. 2. de vitâ P. R. dicente ideò Prætores dictos, quod præessent populo. Hisce jam Gruchium dimittimus, quæ porro adducit fundamenta, actui disputatorio reservantes. Pergimus recto, quod ajunt, pede, ut unde habuerint ducendi atque regendi exercitum potestatem intelligamus: Sed non uno ad hanc questionem responderi poterit modo: Siquidem diversus semper fuerit modus creandi Imperatores, prout alia succedebat Romani Imperii ætas. Primâ namque ætate, quâ & infantiam referimus & adolescentiam ex parte, (vid. Florus de variis Romana rei ætatibus in prologo libri primi.) Cum Imperatores Romanos ad exer-

2020.
citum mittere necessum esset, complures ex Romanis in Capitolio à so-
le oriente auspiciis operam dare solebant, ubi aves addixissent, militē
illum, quem aves addixerant, Praetorem salutarunt. Uti Festus no-
bis hunc ritum reliquit in voce Praetor. Postmodum vero & in æ-
tate adultâ sive juvenili, cum ad maturitatem quandam robustam
pervenisset virtus Romana, hoc est, usque ad tempora Cæsarum,
longè alia eligendi aut designandi Imperatores erat ratio. Etenim
aut Imperator ex plebe sumebatur, aut ex Consulibus, Praetoribus
aliisque; si prius, creabatur Plebiscito in Tributis Comitibus; popu-
lus enim tributim convocatus ita rogabatur: *Vultis, jubetis ne, ut
hic privatus in hac aut illâ provinciâ imperium habeat, aut ibi pro
Consule aut pro-Praetore rem gerat?* Tribus responderunt; *Volumus,
uti rogas.* De quibus ita Cicero lib. 2. de divinac. §. 76. 77. *Quam
multi anni sunt, cum bella à pro Praetoribus & Pro Consulibus admi-
nistrantur, qui auspicia non habent? Itaq; nec amnes transeunt aus-
picato, nec tripudio auspicantur.* V. Sigonius l. 1. de Antiquo jure
Civ. Rom. c. ult. Quod si verò Consuli & non plebejo imperium
mandaretur, vel Senatus-Consulto id factum est, vel lege curia-
tâ. Senatusconsultum adhibebatur, quando subita ingrueret
belli tempestas; aut si in extremum discrimen adducta esset res
Romana. Hinc vocatus est hic ritus *ultima necessitatis forma*, ad-
hibebatur autem formula communis. *DARENT OPERAM, VI-
DERENT CONSULES, NE QUID DETRIMENTI RES
PUBLICA CAPERET.* Livius lib. 3. De bello contra Æquos su-
scepto. *Tantum, inquit, terrorem incussere Patribus, ut, (quæ forma
Senatus-Consulti ultima semper necessitatis habita est.) Posthumio
alteri Consulum negotium daretur: videret, ne quid detrimenti Res-
publica caperet.* Sic Cæsar initio l. 1. de bello Civili. *Decurritur ad
illud ultimum, atq; extremum Senatus Consultum, quò nisi pene in i-
pso urbis incendio atq; in desperatione omnium salutis, latorum auda-
cia nunquam ante discessum est.* Dent operam Consules &c. Conf. Ve-
ger. l. 3. c. 1. adhibe Godesc. Stewechii comment in hunc locum. Sic
Cicero Philipp. 8. §. 14. scribit de Senatus Consulto Opimii: *Quod
Lucius Opimius Consul verba fecit de Republicâ, de eâ re ita censue-
runt: UTI OPIMIUS CONSUL REMPUBLICAM DEFEN-
DE.*

221.

DERET. *Senatus hac verbis, Opimius armis. Eodem modo Camillo assignatum imperium. Livius Dec. 1. lib. 6. Vid. Plutarch. in Cicerone pag. 868.* Cum Reipublice à Catilinâ periculum immineret, sic senatus Consultum; ut committeretur Consulibus Respublica, si viderent, ne quid detrimenti Respublica caperet; id non frequenter, sed in gravi discrimine facere Senatus solebat. Hoc E. Senatus Consultum sufficiebat Consuli ad capesendum belli imperium. Sic enim *Cicero pro Milone. §. 70. Quo uno versiculo (nempe ut videret Pompejus, ne quid detrimenti Respublica caperet.) Satis armati semper Consules fuerunt, etiam nullis armis datis; videri poterit Sigonius quoque lib. 3. de Antiq. jur. provinc. c. 10.* Deinde autem, quod & frequentissimum erat, lege curiatâ constituebatur Imperator. Distinguendum hic omninò esse censemus cum *Sigonio* inter jubere bellum, & jubere belli Imperatorem esse. Bellum in Centuriatis jubebatur comitiis, concedimus. Sic enim *Livius lib. 42. Patres, quod faustum felixque populo Romano esset, centuriatis comitiis primo quoque die ferre ad populam Consules jusserunt, ut quod Perseus Philippi filius Macedonum Rex adversus fœdus, cum Patre Philippo ietum, & secum post mortem ejus renovatum, sociis populi Romani arma intulisset &c. ut nisi de iis rebus satisfacisset bellum cum eo iniretur.* Vid. *Sigonius l. 1. c. ult. de Antiq. Jur. Civ. Rom.* at belli Imperator in comitiis Centuriatis non constituebatur, nec præter unicum, hætenus aliud invenire potui exemplum, *P. Corn. Scipionis;* qui à Centuriis declaratus est Imperator in Hispaniâ. Legere est apud *Livium. lib. 26.* annotavit etiam *Rosinus lib. 6. Antiquit. c. 9.* Distinguendum porrò esse censemus inter leges curiatas, quarum quidem erant sex numero, sed quatenus imperia spectabat, duplex erat: Una ferebatur olim Magistratibus Patriciis jam designatis, quâ populus infirmare sententiâ priorem comitorum Centuriatorum poterat, aut confirmare. Hâc ratione, credo dixit *Cicero, de lege Agrar. contra Rullum §. 26. orat. 16. Inauditum, & plane novo more est, uti curiatâ lege Magistratus datur, qui nullis comitiis antea sit datus.* Et licet hæc verba *Godelevæus* aliter explicet, præbaturus exinde; Nemini curiatâ lege imperium datum fuisse, nisi antea veris comitiis datus fuisset Magistratus,

tus,

222.
tus, malumus tamen inhære sententiæ atq; glossæ D Gotofredi in
notis margin. ad b. l. ita exponentis: *Lege curiatâ, seu secundis Comitibus*
Magistratus dabant, qui comitiis, vel centuriatis vel tributis ante fuis-
sent dati. Altera verò lata fuit de imperio Consuli, aut Prætori aut
pro Prætori, aut Pro Consuli ad bellum eunti concedendo. Et cum
prior lex postremis temporibus obsolevisset hæc sola mansit. Qua-
re à Dione *Lex curiatâ vocata lex militaris fuit, & Livius lib. 5. Cu-*
riatâ comitia rem militarem continere dixit: Probamus autem
Imperatores creatos fuisse per legem curiatam. Quia Cicero in
Agrariis expressè dicit; *Consules sine lege curiatâ rem militarem*
attingere non posse. Itemq; ex Livii lib. 9. dicentis: *Papirius C. Ju-*
nium Bubulcum Magistrum equitum dixit, atq; ei legem curiatam
de imperio ferenti triste omen diem diffidit; conferatur quoad ex-
plicationem horum verborum Sigonius l. 3. de *Antiq. jur. provinc.*
cap. 8. Sic neminem in re militari imperium habuisse constat,
nisi cui id in urbe curiatâ lege datum fuisset, id quod Cicero etiam
testatur lib. 1. *Epist. ad familiares quas vocant, Ep. 9.* ad quem locum
conferri poterit Sigonius lib. 2. de *Antiq. jur. Provinc. c. 1.* Quoties
enim in provinciam quandam exercitus mittendus erat, & Im-
perator legendus, populus curiatim vocatus, sic rogabatur. *Vultis,*
jubetis nè, ut hic Consul, aut Prætor, aut Dictator imperium in hac aut
illâ provinciâ habeat? Curia respondebant: *Volumus, uti rogas.* Si-
gonius lib. 1. c. 21. de *Antiq. jur. Civium.* Ex recentioribus autem in
testimoniū nostræ sententiæ citare possumus *Alex. ab Alex. Rosinū,*
ubi agit de Comitibus Curiatis loc. cit. sæpius. Gwilhelmū itidem Godele-
væum in notis ad Livium, non uno in loco. Duravit autem hic desi-
gnandi Imperatores per legem curiatam mos usque ad tempora
Cæsarum. Tunc enim Imperatores, qui exercitui præerant, non
uno semper creati sunt modo, alii Imperatorum hanc potestatem
per vim rapuerunt, alii per adoptionem: quæ omnia hic recensere
tempus & chartarum angustia non patiuntur *V. Bulling. lib. 1. de*
Imperatore Rō. c. 1. Ubi præsertim adoptionis solemniale gere potest
lector. Illum saltem ritum hic paulisper persequi, atq; ex Auto-
ribus variis explicare juvat, qui per milites exlequebatur. Primus
enim Claudius à militibus Imperator denunciatus est, penes quos
dein-

223

deinde Imperatores creandi potestas fuit, si legitimus Imperii
hæres desideraretur. Quanquam & hic subindè variatum, cum
milites interdum à Senatu Imperatorem postularint, interdum
ipsi seditione militari crearint; *verba sunt Bullingeri lib. 1. c. 1. de*
Imper. Rom. quod si vero Bullingeri autoritas non sufficeret, adda-
mus consensum *Vopisci in Tacito. Exercitus*, ait, *qui raptim Im-*
peratorem creare solebat, ad Senatum literas misit, petens, ut ex ordi-
ne suo Principem legerent. Verum Senatus sciens, lectos à se Principes
militibus non placere, rem ad milites retulit, dumq; id sapius fit sextus
peractus est mensis; & apud eandem notatu digna sunt verba Ve-
lii Cornificii Gordiani Consulis ad Senatum quæ fecit: Agite P. C.
Principem dicite; aut accipiet eum exercitus quem elegeritis, aut si
refutaverit: alterum faciet. In tantum elevata erat Consulium Se-
natusq; potestas tum temporis. Unicum addam ex *Theodoreto. U-*
bi Valentinianus ad milites ὁμέτερον ἢν ὦ στρατιῶται, βασιλέως ἕκ-
ἄντος ἐμοὶ δῆναι τῆς βασιλείας τὰς ἡνίας. Vestrum fuit Commilitones,
eum non esset Imperator, mibi habenas Imperii dare. Theodoretus
l. 4. c. 5. quibus, si addet lector benevolus ea, quæ *Christ. Lehman-*
nus lib. 1. Chron. Spirens. c. 15. ex variis probataq; notæ Autoribus
annotavit, minimè operam perditurum scio. Ad ritus autem &
solemnia tum temporis adhibita, ut descendam, notandum Im-
peratorem à militibus denominatum atq; sic designatum, fuisse in
scuto positum, atq; in castris sic circumlatum; purpurâ quoque
indutum atque diademate cinctum. Totum hunc ritum descri-
bit *Ammianus Marcellinus lib. 20. p. m. 173. c. 9.* *cujus verba non pos-*
sumus non adscribere. Impositus, inquit, Scuto Pedestri & sublatiq;
eminens populo silente Augustus renunciatus est Julianus, jubebatur
diadema proferre; negansq; unquam se habuisse, Uxoris colli vel ca-
pitis poscebatur. Eoq; adfirmante primis auspiciis non congruere a-
ptari muliebri mundo, equi phalera querebatur, uti congruâ ornatus
specie saltem obscuram superioris prætenderet potestatis. Sed, cum id
quoq; turpe esse asseveraret; Maurus nomine quidã, Petulantium tunc
bastatus, abstractum sibi torquem, quo ut draconarius utebatur,
(sic signiferi, qui signa portant, vocabantur.) Dracones enim per
singulas cohortes à draconariis feruntur ad prælium. Modestinus
lib.

D

lib.

229.
lib. de vocab. rei milit.) *capit Juliani imposuit confidenter.* Idem refert. quoque *Socrat. Histor. Eccl. lib. 3. c. 1.* & *Cassiodorus histor. tripart. l. 6. c. 1.* de Juliani designatione hisce similia memorat. De purpurâ autem, quâ induebantur Imperatores testatur idē *Am- mianus passim l. 15. p. 53.* in Coronatione Juliani *l. 26. p. 335.* cū Valen- tinianus Rector Imperii pronunciaretur: *Herodianus quoq; l. 6.* quod invitis nonnunquam purpura injecta. De impositione Im- peratoris in scutum & circumgestatione videatur *Suetonius in vi- tã Ottonis.* *Deficientibus lecticariis omisâ morâ succollatus est, & à prasenti comitatu Imperator consalutatus. c. 6.* & in vitã *Claudii.* *Claudius à militibus lectica impositus, & quia servi diffugerent, vicis- sim succollantibus in castra delatus est.* *Bullinger. lib. 2. c. 2. de Impera- tore,* existimat Imperatores ideò ad castra & Prætorium festinasse, ut gratias agerent militibus, quod imperio suo consensissent; Ne- scio autem, an hæc elevatio ideò facta sit, ut militibus ostendere- tur Imperator; Innuere enim videtur *Capitolinus. de Gordiano lo- quens:* Plura qui cupit, evolvat *Bulling. loc. cit. Nicolai item Henne- lii ab Hennemfelt JCTI, otium Uratislaviense, qui c. 46.* plenius hunc ritum deducit. *Marquardum Freherum in notis ad Petrum de Andlo l. 2. c. 6.* testantem, hunc ritum durasse ad tempora usq; *Ca- roli M. qui primus unctione delinitus fuit; ante ipsum autē aliud quod- dam solemne adhibebatur, levati, elevati, sublevati sunt in Reges Imperatores.* Neque verò prætereundum est, quod ex *Suetonio passim colligitur.* Cū Imperatores salutabantur, porrigeba- tur ensis, sic enim in *Vitellio cap. 8.* *Vix mense transactō. neque diei, neq; temporis habitâ ratione, ac jam vespere, subitō à militibus è cubi- culo raptus in veste domestica.* (hisce Forenses in discrimen oppone- bantur, quibus in publicis utebantur) *Imperator est consalutatus, circumlatusq; per celeberrimos vicos, strictum divi Julii gladium te- nens.* Quemadmodum de eodem dicitur, quod in signum resigna- tionis Imperii solutum à latere pugionem, Consuli primum, deinde illo recusante, Magistratibus, ac mox Senatoribus singulis porrexerit, *Sueton. l. 7. c. 15.* Idem quoque *Tacitus l. 3. Hist. c. 68.* qui pugionem jus vitæ necisq; civium continuisse asserit. Plura vide in notis *Dempsteri ad Rosin. lib. 10. c. 10.* Itemque de usu gladii in significan- do

225.

do Imperio vid. apud Joh. Ottonem Taborum in *Armamentario Justiniano Protheorias* §. 10. 11. 12. Ceterum ut materiam hanc de creatione Imperatorum pertexamus; notandum est tempus, quo hi ritus peragi consueverunt. Certos enim dies certaque diei spatia observata fuisse ex supra citato Suetonii loco videre est, ad quem locum notari potest ex *Plutarchi questionibus Romanis*, Romanos cavisse sibi à diei & mensis sine tanquam agendo inutili tempore, cujus rationem ibidem *Plutarchus* investigare conatur. De Dictatoribus verò Romanis memorat *Wilhelmus Godelevæus* annotat. in l. 8. *Livii*. Dictator est tam qui tempore belli, quam Comitiorum causa dicebatur, noctu dici mortis fuisse ex illo scilicet, quod *Livius* dixit. l. 9. Nocte deinde silentio, ut mos est, Papyrium Dictatorem dixit. Hæc sunt, quæ de creationis, imperiumq; deferendi ritu in præsentiarum diei poterant. Mittebantur autem ad bellum cum Imperio vel privati vel ex Magistratu, vel post Magistratum. De privatis ita *Sigonius* eruditè. Relinquuntur quidam, qui neq; ex Magistratu, neq; post Magistratum, sed ex privatis, non in provinciis, sed ad bella cum Imperio mittebantur, aut Consulari potestate aut pratorio, unde pro Consules & pro Prætores dicebantur. Mittebantur autem lege, ut P. Scipio pro Consul in Hispaniam aut S. C. ut C. Octavianus pro Præatore in Galliam. Vid. lib. 3. de antiq. jure provinciarum c. 13. Qui autem ex Magistratu mittebantur, erant vel Consul, vel Prætor, de quibus tum *Sigonius* passim, tum *Vegetius* lib. 3. de re militari c. 1. & omninò *Godesc. Stewechius* ad hunc locum, ex quo notare licet Consulem utrumque non rarò ad bellum urbe egressum fuisse, probat ex *Cæsare* lib. 1. de bello civili, præsertim si pluribus hostibus resistendum esset, & tunc sortiebantur inter se provincias. Si autem uni saltem esset exeundum, sortiebantur nonnunquam inter se, cuinam bellum gerere contingeret. Discimus ex *Dione* in *Pompejo*, belli administrationem contra *Cretenses Hortensio* addixerat fors, qui tamen foro delectabatur & *Metello* Collegæ ultrò exercitum cecidit. Interdum verò Senatus Consulto dirimebatur hæc contentio inter Consules. Sic in bello *Catilinario* Senatus Consulto urbi Præses constitutus est *Cicero*. *Antonius* *Catilinam* cum exercitu persequi jussus est, vid.

446.
quoque *Livius lib. 3. scribens. Fabio, ut Antium legiones duceret datum, Cornelius ut Roma presidio esset, ne qua pars hostium (qui Aequis mos erat) ad populandum veniret.* Prætores vero administrasse bellum testis est *Livius lib. 42.* Præter Consulares exercitus, Prætores quoque iussi scribere milites erant item *lib. 31.* alique infiniti scriptores. Mittebantur autem ad bellum vel potestate propriâ i. e. adjunctis tantum sex securibus, unde Prætores dixerunt *ἑξαπελέκεις*, quod est sex securium, dimidium enim dignitatis habent atq; Consules: Vel cum dignitate Consulari, tum sex alios secures assumebant. *V. Sigonius lib. 2. c. 1. de antiq. jure Provinc.* Etsi Consularis hæc dignitas non accessisset, dicebantur minores Duces, & tantum ducebant unam legionem, decem millia peditum, & duo millia equitum. Si verò cum Consulari potestate exirent, viginti millia peditum & quatuor millia equitum. Hæc *Vegetius l. 3. c. 1. de re militari* indicate videtur. De iis demum, qui post Magistratum bella gesserunt *Livius lib. 8. Actum cum tribunis est, ad populum ferrent, ut cum Philo consulatu abiisset, pro Consule rem gereret.* Horum verò imperium certo temporis spatio limitabatur, quo præterlapso, prorogari necessum fuit, si videlicet è re esset Romanâ, ut diutius exercitui Dux imperaret. Id fiebat vel Senatus Consulto, vel à populo impetrabatur. *Livius lib. 9. de Fabio, inquit, Fabio sicut priore anno populus continuarat consulatû, ita Senatus in insequentem annum prorogavit Imperium.* Quod etiam prorogatio à plebe fuerit facta, docet *Sigonius lib. 3. de antiq. jure Provinc. c. 11.* Tempore autem Syllæ Dictatoris lex ab eodem lata est, ut qui ex Senatus Consulto provinciam obtinuisset, in ea Imperium haberet, quoad in urbem revertisset, cuius legis *Cicero* mentionem facit in *Epistolâ ad Lentulum lib. 3. ad famil. ep. 9. Confer Rosinum l. 8. c. 8.* consuevit autem temporibus Reipublicæ liberæ ita: postmodum verò libertate perditâ, cum penes Augustos esset summa rerum, nulla verè facta est prorogatio, nisi ad speciem, dum per totam vitam obtinuerunt, speciem enim quasi prorogationis præ se ferebant ludi decennates, quos instituebant Imperatores singulis decem annis, de quibus legi potest *Trebellius Pollio in Galliæno*, ubi solemnities recensentur multis modis à Galliæno aucta.

227.
ta. Mos autem indè traxit originem, quod Octavianus olim promississet, se post decem annos & regnum & provincias, quas antea sortitus fuerat, relicturum, Senatuique concessurum; verum postquam exivissent hi decem anni, aliud quinquennium sibi decerni curavit, sic continuatis decenniis per totam vitam imperium retinuit. confer. *Dio in Augusto l. 53. Steuuech. comment. ad l. 2. Vegetii de re milit. c. 9. Rosinum lib. 5, c. 22.* Et huc finem capiti de creatione Imperatorum imponimus.

CAPUT IV.

De

Insignibus atq; Vestitu Imperatoris deque armis & suppellectile.

Quartum jam ordine aspiciamus caput de insignibus Imperatorum. Describuntur nobis insignia: quod certa quedam sint symbola characteresq; certi, ex quibus rem aliquam cognoscimus. Sive, Insigne est signum alicujus gradus, quo quis ab aliis dignoscitur, uti describit *Guvido Pancirol. l. 1. var. lect. c. 9.* ubi pluribus de voce insignii agit. Quæ ergò indicabant Imperatoriam potestatem, peculiare erant notæ nunc explicandæ. Inter hæc autem primo ponimus loco habitum Imperatoris externum. Qui enim in bellum ibant, mutabant indumenta sive, uti in fragmento *Salustii*, quod *Isidorus lib. 19. laudat*, dicitur: *togam paludamento mutarunt.* Erat ergò insigne quoddam Imperatoris paludamentum & appellatio Imperatoris vestis propria. Litem hîc movet nobis *Nicolaus Gruchius* scribens. *Ex paludamento non potest concludi imperium, quod etiam Lictores paludati essent, qui tamen non essent Imperatores.* Quibus etiam addi posset, quod *Festus* scribit ex libris *Auguralibus*. *Paludati*, inquit, *in libris auguralibus significant (ut ait Verrius) armati, ornati, omnia n. militaria ornamenta paludamenta dici.* Verum ad prius respondet scitè pro more *Sigonius l. 3. de antiq. jure Provinc. c. 7.* *Risi*, ait, *Gruchi! quod non videres illud paludamentum Licitoris ad Consulem referri, non ad Licitorem.* Quare,
D 3 quod

229.
quod inquis, probare me debuisse, a solos Imperatores paludamento ornatos fuisse, nihil est, quia paludamentum licitorum, non licitorum erat insigne, sed Magistratum, quatenus erant Imperatores: ut laurea non erat licitoris, sed Imperatorum, qui de hostibus victoriam retulissent; & fasces non erant licitorum fasces, sed eorum, quibus praeferbantur. Ad posterius dicimus concedendo laxam vocabuli paludamenti significationem, ut etiam sagum militis coloribus variis auroque distinctum atque ornatum paludamentum dictum sit, ut testatur Livius de Curatio è trigeminis caso, nihilominus tamē κατ' ἐξοχήν de veste usurpatur Imperatoriā ei; maximè appropriatur, forsitan quia paludamentum Imperatoris maximè purpurā, cocco atque auro depicta atque distincta fuit. Quare Isidorus scripsit, Paludamentum fuit pallium Imperatorium cocco, purpurā & auro distinctum, dictum, quod eo indutus palam faceret Imperator se ad bellum exire. Cui addi potest Alex. ab Alexandr. (cujus in antiquitate deducenda secundum Vossium non infima erit autoritas) sic autem ille, l. 2. c. 8. Paludamentum Imperatorum fuit insigne, ut lituus augurum, Pontificibus galerus, quæ verba ex Apulejo in Apolog. sine dubio desumpta sunt. Jam formam paludamenti ut non nihil delineamus, operæ erit pretium. Non disputabimus, unde dictum sit paludamentum? num potior sententia sit Varronis, qui paludamenta dicta putat propterea quod conspiciuntur, qui ea habent, ac fiunt palam: num verò Isidori amplectenda opinio modò recensita? Formam paludamenti nobis descripsit Lipsius: Extrema longitudinis erant angusta imis latioribus. Faciem paludamenti ibidem ex antiquis lapidibus tabulis æneis exprimi curavit vid. l. 2. de militiâ Rom. dialog. 12. Conferri poterit (citante Godelevo, ad l. 21. Livii.) Lazarus Baysius in fin. cap. II. in L. Vestis ff. de auro & arg. leg. qui paludamenti picturam ad vivum ex Romanorum marmoribus expressit. Goltzius quoque qui nummos Imperatorum edidit p. 36. tractat. num. 23. Ubi Augusti paludata statua in nummo quodam repræsentatur. Hoc verò pallium non induebatur totum, verum ex parte; lævo videlicet injiciebatur brachio, quod

229

quod non tantum pictura ostendit, verum & Livius inuere videtur, *dec. 3. lib 5.* neque consuebatur, sed in humero dextro fibulam constringebatur. Vid. Sigonius de *Judiciis l. 3. c. 18.* Colorem nunc ut attingamus, sciendum, purpureo fuisse atque albo. Sic enim *Valerius Maximus l. 1. c. 6.* de Grasso pugnaturo contra Parthos. *Ducturus erat à Carris contra Parthos, ei pullum traditum est paludamentum, cum in praelium exeuntibus album aut purpureum dari solent.* Monet hic Lipsius loco *supra citato*, novum esse, quod Valerius ait de albo colore, verum tamen: purpureum enim colorem magis firmare Autorum testimonia; prolixè varia adducit, quæ transcribere hic supersedemus excepto *Plinii loco l. 22. c. 2.* testatur enim Plinius eorum colorem Imperatoris dicatum fuisse paludamentis. Hocce paludamentum prout magnificentum Imperatoris ornamentum erat, ita turpissimum putabatur amittere in praelio vel pugnâ: & deposuisse certum fugæ indicium erat. In compendio hæc videantur apud *Clarissimum Casaubonum in not. ad l. 2. Sveton. c. 10.* quo nomine dixit quoque credo *Suetonius l. 1. c. 64.* *Cæsarem paludamentum mordicus traxisse, ne spolio potiretur, cū ad Alexandriam urbem subitâ hostium eruptione in fugam coniceretur, ut vix nando evadere posset.* Ob hoc enim spoliū exultabant maximè hostes, quod *Dio de Cæsaris paludamento* testatur, quod illo potiti Ægyptii in trophæum, tanquam si Cæsarem interemissent, suspendissent. Hoc ergo primum Imperatoriæ dignitatis erat indicamentum. Huic secundæ adjungenda essent, fasces cum securibus. conf. *Godelevæum in l. 3. Livii.* vid. *Livium decad. 3. l. 8.* paludatique lictores, sed cum pauca de hisce dicenda & capite præcedenti circa finem nonnulla ex *Sigonii l. 2. c. 1. de antiq. jure provinc. inserta* sint, inde repeti possunt. Si placet *Steuvechius* addatur in *notis ad Vegetii l. 2. c. 22. de re milit.* confirmans, quod & apud omnes obvium est autores: Imperatores cum Victores redirent, lauream ornasse fasces, atque post triumphum in Capitolio deposuisse. Sed etiam hoc tempore Cæsarium immutatum legimus: cum omnium Principum fasces & semper laureati conspicerentur

Lipsius

Lipsius in l. 13. Annal. Tertium symbolum ex quo dignitas Imperatoria cognoscebatur, equum putamus Imperatorum, autoritate *Dionysii* innixi, qui de *L. Quinctio* Dictatore ad aratrum capto *l. 10. antiq. Rom.*, ait: *Uti paulo prior jam erat, equos ipsi phaleris decorè ornatos admoverunt, & securas cum fascibus, vestesque purpuratas, & alia insignia, quibus olim Regium Imperium decoratum erat, obtulerunt.* Citat *Lipsius l. 2. de milit. Rom. dial. ult.* qui imperatorii sequi phaleras ex columnâ *Traiani* in Italiâ posita ibidem delineat. Item in *comment. ad l. 15. annal.* *Dionysio* verò subjungimus *Bullingerum*, qui *lib. 3. de Imperatore Rom. c. 20.* ait: *ut nemini fas in regiâ sellâ sedere, ita neq; in Regio equo, si regis ephippiis ornatus esset.* Ornatum equi Imperatorii describit ibidem pluribus ex *Apuleji l. 10.* Et dubito an quisquam luculentius exactius, que: quod insignitus fuerit phaleris aureis, fucatis ephippiis, purpureis tapetis, frenis argenteis, pictilibus baltheis, tintinnabulis perargutis. Idem *Plutarchus*, dum *Crasii* equum ἵππον vocat ἐπιφανῶς κεκοσμημένον equum splendidè ornatum, & *Pompeji* equum χρυσῶ κεκοσμημένον ἢ Φαλάγγων ἀνάπλειων auro ornatum & phaleris plenum. Qui luxus tempore *Cæsarium* maximè crevit, dum non tantùm gemmæ adoptatæ, sed etiam tibialia rubra circum talos alligata quoque, imò soles aureæ pedibus subligatæ, quæ omnia prolixè *Bulling. l. cit.* ut nihil præterea addi possit, nisi quod ex *Plutarcho* observavimus in *Fabii Maximi vita p. m. 175.* Quamvis omnibus Imperatoribus fas esset hoc equo vehi, neminem tamen Dictatorum equo uti potuisse, quod vetusta quædam lex id prohiberet. Rationem hujus constituti indagare conatur *Plutarchus*: factum esse vel ob eam causam, quod cum plus inesse roboris in pedestribus copiis putaretur, propterea in legione permanere, nec locum deserere deberet Imperator: vel quod cum ad alia omnia Dictatoris esset singularis potestas, in hoc uno voluerunt eum inferiorem esse. Singularem igitur favore indultum est *Fabio* Dictatori, ut equo veheretur. quod & legi potest apud *Livium l. 3. decad. 3.* Equis autem hisce Imperatoriis adjuncti ministri seu curatores, qui stratores dicebantur. Inde
for-

est) Anno 1400. (citatur hæc Freherus l. citando) post depositionem Regis Venceslai Principes, qui apud Lonstein oppidum Cis-Rhenanum, haud procul à Confluentia convenerant, Johannes videlicet Archiepiscopus Moguntinus, Wernherus Trevirorum & Fridericus Coloniensis, non obstante absentia Ducis Saxonum & Marchionis Brandenburgensis, Rupertum Comitem Palatinum Bavariaeque Ducem, coelectorem suum in Concilio presentem, unanimi consensu in Regem Germania & Imperatorem Romanorum concorditer elegerunt, quem Rheno transmissis in sedem Regni sub nunciis ex more collocarunt. Quæ ultima verba notatu digna videntur. Sed ut eò melius intelligatur, & quid per sedem regni? quid per nunces intelligatur? addam explicationem horum verborum ex Marquardo Frehero Consiliario Palatin. Electorali in notis ad Petrum de Andlo. l. 2. c. 2. Sedes regni (ait) illa, quam dicit, vulgo der Königstuel adhuc existat & visitur in ipsa Rheni ripa, prope oppidum Rhenesse, subdensis arborum comis, suggestum quoddam è saxis structum columnis impositum, viginti circiter gradibus ascendendum: scamna supra circum habens ad confessum: ut ibi Rex privum intro visaretur & voce praconis proclamaretur. Loco idè, ut quidam observarunt, electo, quod ibidem sonantis tubæ clangor à quatuor Rheni Electoribus, in propriis singulorum territoris exaudiri possit. Moguntino in Lanstein; Treverico in Capella; Coloniense in Rheinse (quam pignoris jure ab Ecclesia Coloniensi Hasbus tenet) Palatino in Braubach, quod feudi titulo idem Hasbus ab illo tenet. Atque hæc de Tribunali Imperatorio. Erant quoque & alia signa, quæ Imperatorem arguebant, in castris præsertim observata, recenset illa Steuvechius comment. in l. 2. Vegetii de re milit. c. 22. p. 184. Classicum scilicet & Prætorium. Probat utrumque ex Casare, qui l. 3. de bello civili de Pompejo loquitur. Scipionis milites cohortatur, ut partem jam victoriæ prædæ ac premiorum velint esse participes, receptisq; omnibus in una castra legionibus suum cum Scipione honorem partitum, classicumq; apud eum cani & alterum illi jubet prætorium tendi. Laudat Vegetium quoque dicentem: Hoc insigne videtur Imperii, quia Classicum canitur Imperatore presente. Prætorium autem quid sit,

fit,

fit, & unde dicatur, & quam varia sit vocis acceptio, vide sis apud *Stevvechium* ad l. 3. *Vegetii* c. 8. *Guid. Panciroll.* l. 2. *variar. lect.* c. 191. it. l. 2. c. 154. & alios. Quomodo autem & quo in loco exstruatur in castra metationibus, lege apud *Polybium* l. 6. c. 25. & addatur tabula, quam *Polybio* de castrametatione subijciendam curavit *Stevvechius*, ubi omnia ad oculum patebunt. Forſan lucem quoque ferent *Polybio*, ſi evolvatur *Sciagraphia caſtrametationis Galbæ* apud *Stevvechium* *comment. in l. 1. Veget. c. 8.* & *Joſephus* l. 3. de bello *Judaico* c. 3. ubi decentem ſtructuram caſtrorum Romanenſium deſcribit. *Media*, inquit, *Reſtorum tabernacula collocant, & inter hæc Prætorium, ædium templo ſimillimum.* *V. Calium Rhodig.* l. 27. c. 14. Fuerunt & multa alia inſignia Imperatorum, præſertim poſterioribus temporibus, cùm Monarchia eſſet introducta: Sella, puta, Curulis & trabea, de quibus *Servius: Romanorum*, inquit, *Imperatorum inſigne ſella fuit curulis & trabea, nam diadema, ut aliarum gentium Reges, non habebant.* Et ſciendum ſellam curulem à curru dictam, quod hi eâ utebantur, qui triumphali curru veſti fuiſſent, ita ille in *Æn.* v. 334. Et de trabeâ idẽ. Trabea fuit toga purpurea Regum, quæ aliquid albi mixtum habebant. in *l. 7. Æn.* v. 612. Talia inter inſignia referuntur chlamis Imperatoria; de quâ *Eurropius* l. 9. c. ult. de *geſtis Romanis* tradit, quod ante *Domitianum* Imperii inſigne in chlamide purpureâ tantum erat; reliqua verò communia. Tunica palmata, Paragaudæ (quæ erant ex ſerico purpureo auroque intexte veſtes vel tunicæ, vel pallia) veſtes itidem auratæ, inò totum habitum, quem Roma olim triumphantibus tribuebat, ſibi quotidie vendicabant. Huc etiam ſpectat, quod ſoli Principes Encauſto ſcriberent, de quo multa ſanè retulit *Panciroll.* in tract. de reb. memorab. l. 1. c. 2. Addere etiam poteris calceos Imperatorios, & diadema ſ. coronam, quâ primus Imperatorum uſus eſt Romæ vel *Julius Cæſar*, vel *Caligula* ſecundum *Bullingerum* l. 2. de *Imper. Rom.* c. 3. *Julius Cæſar*. Et quæ alia hujusmodi, quæ omnia perſequi noſtri non eſt inſtituti cum civem atque urbem pleraque ſpectent, non caſtra.

non militem. Scripsit de hisce ex professo *Bulling. in tract. cit. de Imperat. Rom.* Clarissimus item *Guido Pancirol. Interpres lectionum vespertinarum in Gymnasis, Taurinensi & postea Patavino, in thes. var. lect. utriusq. juris lib. 1. c. 9.* Præterquã, quæ alii Autores passim scriptis suis inseruere. Romani verò Imperatores, qui militiæ stante Republicâ operabantur, non adeò luxuriosis vestibus incedebant. Sago induebant corpus, quemadmodum totus Senatus in Sago conspiciebatur belli tempore & omnis civitas. Hinc frequentissima Autoribus Latinis formula, *AD SAGA IRE, SAGA SUMI, ESSE IN SAGIS.* Cicero non uno in loco, & confecto bello *REDIRE AD TOGAM*, conf. *Brisson. de formulis l. 2. p. m. 259.* Intelligimus autem Sagum vestimenti militaris, genus ex lanâ crassiori, adeoque quod pinguior & inornatior erat vestitus, prout describit *Turnebus advers. l. 2. c. 27.* Sed Romani Imperatores, & qui exercitui præerant, coccinis utebantur Sagis, teste eodem *Turnebo l. cit. c. 16. ex Plutarchi Bruto.* Vide *V Wolfgangum Lazium comment. de Rep. Rom. l. 8. c. 9.* Qui sagum facit & *Tarbearum & Virgatum aureum, purpureum, candidum, fibulatorium & russeum.* Penulâ verò, licet vestimentum esset militare, Imperatori tamen fas non erat uti. Testatur *Alex. ab Alex. Gen. Dier. l. 5. c. 18.* Hoc tamen circa vestitum Imperatoris notandum, Vestes ipsis ex publico suppeditatas esse. Sic enim *Cicero: Majores nostri, inquit, neminem, qui cum potestate aut legatione in provinciam esset profectus, tam amentem fore putarunt, ut emeret argentum: dabatur enim de publico: aut vestem; præbebatur enim legibus.* Neque prætereundum, quod nonnulli Imperatorum, quando cum hoste erat congregiendum in prælio, peculiari sint usi vestitu, quo à suis eò melius agnoscerentur. Sic enim *Cæsar de seipso l. 7. de bello Gallico p. m. 195. Accelerat Cæsar, ut prælio intersit, ejus adventu ex colore vestitus cognito, quo insigni in præliis uti consueverat.* Sed nunc de armis quid dicam? Imperatorum Romanorum militum arma non tantum *Polybius nobis recensuit, l. 6. c. 20. & seqq. historiarum, sed & Josephus l. 3. de bello Judaico c. 3. optimè tam peditum, quam Equi-*

Equi-

235

Equitem armatum describit. Neque vacat & figuram & ma-
teriam cuiusque explicare. Industriè hoc præstitit *Lipsius*
l. 3. de mil. Romanâ. Quem secutus est *Pontanus Progymnasmat.*
l. 4. progymnas. 22. Hoc hîc saltem prætereundum non est, Ro-
manum militem ornamento armorum maximè studuisse, idq;
præcepto Imperatorum: fulgebant auro argentoque scuta,
poliebantur nitidissimè lorica, galeæ quoque cristis ornabā-
tur. Hinc *Juvenalis*:

Argenti quod erat solis fulgebat in armis.

Sic *Suetonius c. 67. de militibus Cæsaris: Habebat milites tam-
cultos, ut argento & auro politis armis ornaret.* Et *Plutarchus*
in Bruto p. 1001. Numero quidem erat Cæsaris exercitu minor,
sed armorum nitore & splendore singulariter emicuit *Bruti exerci-
tus: erant enim ex auro militibus Bruti pleraq; arma, & præbitū
in ea fuerat profuse argentum.* Et ex eodem *Plutarcho p. m. 510.*
in vitâ Lucull: discimus, Romanos coriaceis tegumentis in-
duisse arma sua, ne squalorem contraherent, quibus cum es-
set in conspectum hostium ad prælium progrediendum, exue-
bant. Rationem horum ornamentorum & mundiciei Auto-
res reddunt triplicem. Refert *Polybius l. II. histor. c. 7.* *Phi-
lopæmenem* dixisse, splendorem armorum ad terrorem ho-
stibus incutiendum vim magnam habere. Sed adhuc aliam
allegat rationem *Plutarchus in vitâ huius Philopæmenis p. 360.*
non hostium causâ indulgisse hoc militibus suis, sed ut delici-
as & luxum eorum inverteret, & cupidos elegantia deflecteret ad honesta, necessaria. Sed neque spernendum erit
consilium *Bruti* apud *Plutarchum l. c.* qui idem militibus deco-
rata arma largienda scribit: *quod opes, quas in manibus & circa
corpus ferunt milites, acuant gloria cupidis pectora, avaros verò
fortiores reddant, quod arma sicut possessiones retinerent.* Idem exi-
stimavit Cæsar, ornavit milites simul & ad speciem, & quo te-
naciores eorum in prælio essent metu damni. *l. 1. c. 67. Suetoni-
us.* Sed quorsum provehor? revocandus est stylus ad Impe-
ratorem nostrum. Non minorem credo cultum atque de-
centiam Imperatores Romani in armis suis adhibuere; qualia
erant

erant Galea, Clypeus, Lorica & Ensis teste *Cicerone orat. 37. in Luc. Pison.* Ita enim *Plutarchus Lucillum* nobis ostendit in eius vitâ, p. supra cit. θώερα ἔχων σιθηρῶν, Φολιδωζόν, & ποσειδωνία, quod habuerit lorica[m] ferream, squammatam atq[ue] refulgentem, & paludamentum fimbriatum. Et *Virgilius* picturam armorum *Æneæ* & in iis varias descriptas historias recensens, ad idem sine dubio respexit, sicut plerumque mores Romanorum secutus atque affecutus est, quod ex *Servii* annotatis, Autorumque aliorum explicationibus liquet. Ut nihil jam dicam, Romanos luxum omnem deliciasque à Græcis accepisse (teste *Petronio*) quorum Duces varia sapientiæ insignia in armis suis exsculpta gerebant, testatur apud *Homerum Ulysses*, qui de armis *Achillis*, quæ *Ajax* postulabat, ait:

Neg[ue] enim clypei certamina novit

Oceanum & terras, cumque alto sidere cælo

Plejadasq[ue], Hyadasq[ue].

Postulat, ut capiat, quæ non intelligit arma.

conf. *Georg. Hornius l. 3. c. 6. Hist. Philos.* favet modò dictis *Stevvechius ad l. 1. c. 20. Vegetii.* Ornare galeas horrendis hiantium animalium formis, primùm ab *Ægyptiis* descendisse ad Græcos, nam *Ægyptiorum* Reges in capite gerebant, tanquam principatûs insigne, caput Leonis, Tauri, aut Draconis: Ab *Ægyptiis* mutuati sunt Græci: à Græcis Romani acceperunt, ut multa alia, quæ ad disciplinam militarê pertinere videntur. Quo ipso indicat æmulatores Græcorum Romanos fuisse. Multa hic dici possent tam de ornamentis galearum apud Romanos, quàm de formâ earundem, sed feliciter hæc omnia *Lipsius l. 3. de milit. Rom. dialog. 5.* Pauca addam, quæ *Barthius* se observasse ex Autoribus gloriatur *adversar. l. 35. c. 18.* scribit: *Veteres belli Duces non aliud magis ornamentum indebant galeis, quàm caudas equorum, & l. 22. c. 14. Galeæ Veterum erant clausitæ, quibus tegebant, non tantùm caput, sed & faciem naresq[ue], prout hodiè Equites gestare solent. Sic enim Silium de Marcelli militibus scripsisse*

renuatajacendo

*Et maciem galeis abscondunt ora, malusque
Ne sit spes hosti, celatur casside pallor.*

Addit ex *Statio Alcimo Avito Sidonio* plura fundamenta. Ge-
stasse autem Duces Romanorum summos ejusmodi galeas
cristis, vel aliis formis animantium insignes, firmiter colligi-
tur ex illo *Lucani l. 8. qui de Bruto in acie pharsalica versanti.*

*Illic plebejâ contectus casside vultus
Ignotusq; hosti, quod ferrum Brute tenebas.*

Ubi Brutum notat à communi habitu Imperatorum descii-
visse, & quasi insolens in Imperatore miratur. Picta quoque
Imperatorum fuisse scuta, existimandum est, cum scuto puro,
seu ut loquitur *Virgilius* albo uti inertium esset atque inglo-
rium. Cæterum ensibus atque gladio armati erant Imperato-
res, non ex uno schemate patet. Et sicut pugio minorum
erat insigne, ita gladius majorum Magistratum. Prius nos
docet *Martialis l. 14. epigr. 32.*

*Militia decus hoc, & grati nomen honoris,
Arma Tribunicium cingere digna latus.*

Et apud *Dionem* Trajanus Suram tribunitii honoris causâ pu-
gione cingebat. Conf. *Adrian. Turneb. l. 12. c. 6. advers. Demp-
sterum ad Rosinum l. 10.* Queritur autem dextrane an sinistra
corporis parte gestarint enses Imperatores? Controvertitur
inter Autores hæc quæstio: memorat *Polybius l. 6. c. 21.* milites
Romanos dextro lateri applicasse enses. Ita, inquit, *gladium
ad dextrum femur fert* (miles); appellant *Hispanensem, habetq;
mucronem eximium &c.* *Josephus* tamen *l. 3. de bello Judaico c. 3.*
pedites utroque latere gladiis cinctos fuisse, sed lævum fuisse
multò longiorem, cum dexter mensuram palmæ non exce-
dat. Equitibus verò ad dextrum latus gladium fuisse longi-
orem. Laborant Autores conciliare apparentem sine dubio
contrarietatem; nam utrique sua constat autoritas. Poly-
bio succurrit *Horatius lib. Epod. Odâ VII.*

*Qui, quo scelesti ruitis aut cur dextris
Aptantur enses conditi?*

Idem

Idem tōc positæ Romanis statux affirmant. Cum Josepho
 facere dicuntur *Sidonius Panegyrico Anthemii & Alcimus Avi-*
tus l. 5. citatur à Barthio advers. l. 32. c. 22. Sed (quod pace
 Doctorum virorum dixerim) cum Lipsius de Romanis agat
 militibus, præter rem citat Sidonium, qui non de Romano
 sed Gothico cultu agat, testibus tot Viris doctis, oblitus er-
 go suæ fidelitatis Lipsius. Sed videbimus, quid hîc præstent
 Autores. *Pontanus l. 4. progymn. 22.* existimat, tempora esse
 distinguenda: florente Republicâ fuisse gladios minores, & ad
 femur dextrum gestari solitos: desidente verò eadem majores
 factos & à sinistro latere dependisse. Eadem quoque *Steu-*
vvechius in not. ad Veget. l. 1. c. 20. Sed parùm hisce proficiunt
 Autores. Verùm quidem est, sæpius mutasse Veteres arma, &
 Celti (Gallos puta Hispanos atq; Germanos, sic enim *Cluverus*
explicat) quoque initio in latere dextro gestarunt enses, quos
 postmodum in lævum trajecerunt. *Cluverus in Germaniâ an-*
tiquâ l. 1. c. 44. Sed hæc nihil ad Andromachen nostram. Ob-
 stat, quod *Lipsius l. 3. de milit. Rom. dial. 3.* tradit, se nummos
 vidisse, coævos Polybio, in quibus gladio in sinistro militib9.
 Sic quoque posterioribus temporibus in dextris gestasse, idem
 confirmat, deprehendisse se in columnâ Trajani plerosque
 militum cinctos pro prisco ritu dextros. Magis ergò Lipsii
 sententia arridet, arbitrariam fuisse rem, prout alterutrum e-
 rat convenientissimum, quam sententiam tamdiu probamus,
 donec commodior suppeditetur. Sed quid si in re intricatis-
 simâ prudens ignorantia confiteatur. Gladii autem qualis
 fuerit forma *Lipsius ibidem.* Addatur *Laurentii Pignorii dia-*
tribe in Petron. existimantis mucrones gladiatorum in acumen
 desisse, neque arcuatos juxta plerorumque sententias fuisse;
 & hoc schemate, inquit, conspiciebatur antiquus gladius apud *Le-*
lium Paschaliū Romæ, ut nos non ita pridem vidimus, & alii
multi. Hæc Pignori^o. Hic a. gladius alligabatur cingulo vel bal-
 theo Cingulum enim dextro humero impositū obliq; ante pectus, &
 post tergum ad sinistrum latus descendebat, cui in imo ensis alliga-
 batur.

batur. Ita describit Pancirollus ex Notitiâ Imperii l.1. variar. lect. Juris c.11. & de baltheo Isidorus, baltheus dicitur non solum quo cingimur, sed etiam à quo arma dependent Etymol. l.19. c.33. Vela contrahenda sunt nostræ dissertationis pedetentim. Igitur, quæ de cingulis atque veteri subnectendi gladios more dici poterant, vid. apud Dempsterum in not. ad Rosin: Cluverum item in German. antiq. lib.1. c.44. Cum pauca subjecerimus de supellectile Imperatorum, finem huic capiti imponere lubet. Certam autem supellectilem Imperatoribus vel in Provinciam, vel in bellum cunctibus dari consuevisse discimus ex Livio, qui dec.3. l.10. scribit: *Maisanissa à Senatu decreta munera: sagula purpurea duo, cum fibulis aureis singulis, & lato clavo tunicis, & equos duos phaleratos, bina equestria arma cum lorice: & tabernacula, militaremque supellectilem, qualem præberi Consuli mos est.* Quem supellectilem nobis exhibet Cælius Rhodig. lect. antiq. l.27. c.14. Vasa argentea, annuli aurei, tentoria, lecti, famulitium, & caterva amicorum, quæ ex Cicero- ne & Plutarchi Catone Majore hausit. Sigonius verò addit, mulos, vehiculum, aliaq; instrumenta militaria, quæ ad ornamenta Provinciarum spectant, esse tradita, eam ob causam, ne quid tale imperarent sociis. Sigonius lib.2. de antiq. jure Provinc. c.1. Et sic absolvimus caput hocce quartum. Sequitur

CAPUT V.

De

Potestate & Officio Imperatorum aliisq; ad Imperatoriam dignitatem spectantibus.

UNICO hoc capite multa contrahenda sunt, & varia, quorum singula fermè singulum caput requirunt; & quæ commentario indigebant, leviter saltem tribus aut quatuor verbis tangenda, ne nimia prolixitate vim legibus atque consuetudini inferamus. Potestatem autem Imperatorum non absolutam, sed omninò dependentem legimus apud Autores. Graviter de hisce omnibus Polybius l.6. c.13. *Consul postquam imperium nactus, de quo diximus, in expeditionem fuerit profectus, videtur ille quidem absolu-*

E

tans

tam potestatem conficiendi belli sibi demandati habere; cæterum & populi & Senatus ope sibi opus est: Nam cum legionibus semper submittendi sint commeatus, sine sententiâ autò Senatus suppeditari neq; frumentum neq; vestis, neq; stipendia queant: si propositum Patribus fuerit, de industria cessare & conatibus obstare, omninò cadent in irritum Imperatorum consilia. Adhæc, ut incepta sua consilia perducere ad exitum Duces exercituum possint, aut non possint, in voluntate positum est Senatus. Nam ubi circumegerit se annus, demandandi provinciam alteri, aut prorogandi Imperii potestatem Patres habent: quin & partas bello victorias in majus extollere atq; amplificare, aut contra obscurare vel elevare idem ordo potest: triumphos enim pro dignitate agere, aut omninò ne agere quidem potest Imperator, nisi consenserit Senatus, & in eam rem pecuniam decreverit. Jam verò quoniam finiendi belli potestatem populus obtinet, hujus quoq; consensu, licet domo absint quàm longissimè, cum primis tamen illis est opus: Et quod longè maximum, ubi deposuerunt Imperium, eorum, quæ in Provinciâ gesserint, apud populum eis ratio est reddenda. Idcirco nec Senatam, nec benevolentiam populi contemnere sine suo periculo Consulibus ullo modo licet. Hactenus Polybii verba, prout interpretatus latinè est Casaubonus. Sed gravius adhuc & multò luculentius Cicero orat. 37. in L. Pisonem § 49. Exercitum eduxit è Syriâ, qui licuit extra provinciam? tribuit se mercenarium comitem Regi Alexandrino, quid hoc turpius? In Ægyptum venit: signa contulit cum Alexandrinis, quando hoc bellum, aut hic ordo aut populus susceperat? Cepit Alexandriam: quid aliud exspectamus à furore ejus, nisi ut ad Senatum tantis de rebus gestis literas mittat? & paulò post (mitto exire de provinciâ) educere exercitum, bellum suâ sponte gere, in regnum injussu populi aut Senatus accedere? quæ cum plurimæ leges veteres, tum lex Cornelia Majestatis, Julia de pecuniis repetandis planissimè vetant. Quo nomine credo factum est, ut Imperatores ante egressum, sive si mavis profectionem communicarent cum Senatu. Livius l. 2. dec. 3. de Dictatore Q. Fabio Maximo refert, de bello deq; Republica ad Senatum retulisse, quibus, quotve legionibus victori Annibali obviam eundem esse Patres censerent, Formulam responsionis, quæ & alia huc spectantia docet,

ibi-

221

ibidem addit *Livius*. Respondisse, ut is à *Cneo Servilio Consule* exercitum acciperet, scriberetq; præterea ex civibus sociisque, quantum equitum ac peditum videretur: cætera omnia ageret, ut è Republicâ duceret. Communis hæc formula, quæ potestatem Ducibus & modum administrandi (nam jus administrandi per legem curiatam dabatur) præferiberet. Non possum non adscribere verba *Ciceronis*, quæ habentur *Philippicâ undecima* §. m. 28. *C. Cassius* ex Italiâ profectus est, ut prohiberet *Syriâ Dolabellam*, quâ lege? quo jure? eo quod *Jupiter* ipse sanxit, ut omnia, quæ Reipublicæ salutaria essent, legitima & justa haberentur. & §. 20. paulò exactius describit totam demandandi formulam. Cum *P. Dolabella* hostis populi Romani judicatus sit, & *Senatus* *P. Dolabellam* bello prosequendum censuerit. *Senatui* placere *C. Cassiam* Proconsulem Provinciam *Syriam* obtinere, uti qui eam optimo jure obtinuerit, cumque à *Q. Marcio Crispo* Proconsule. *L. Scauro* proconsule, *A. Plotio* Legato exercitus accipere, eosq; ei tradere, cumq; his copiis & si quas præterea paraverit bello *P. Dolabellam* terrâ marisq; persequi, ejus belli gerendi causa quibus ei videatur, naves, nautas, pecunias, cæteraque quæ ad bellum gerendum pertineant, ut imperandi in *Syriâ*, *Asiâ*, *Bithyniâ*, *Ponto*, jus potestatemq; habeat, utq; quamcunq; in provinciam ejus belli gerendi causa advenerit; ibi majus imperium *C. Cassii* proconsulis sit, quam ejus erit, qui eam provinciam tum obtinebit, cum *C. Cassius* proconsulin eam provinciam venerit. Hoc modo autem concessâ potestate, quæ Imperator respondebat, vide apud *Livium* dec. l. 6. Egressi quoque & in provinciis versantes omnia consulto *Senatu* suscipiebant, cum ad *Senatum* scriberent se hoc vel illud aggressurum, si *ITA PATRIBUS, VIDERETUR*, Item *NISI QUID ALIUD IIS VIDERETUR*, in animo esse hoc vel illud. Item *SI PATRES ROMANI ITA CENSUISSENT*. Quibus vel *Consilium* à *Senatu* suppeditatum, vel satis honestè rescriptum, ageret quod è *REPUBLICA ESSE CENSERET*, faceret, quod è Republicâ fideq; suâ duceret, seu quod *Reipublicæ expedire judicasset*. Exempla tum postulati, tum responsi vide plurima à *Brissonio* collecta l. 2. de formulis p. 218. 219. Memorat quoque *Livius Camillum* (qui summus erat Imperator) profectum esse Romam, ut

Senatum ad exciindendum Antium hortaretur. Disce, qualis Imperatorum potestas fuerit. Sic etiam apud *Livium* l. 8. non uno in loco, aliosq; Autores videre est Romanos Imperatores potestatem iniendi pacem cum hostibus non habuisse, sed quoties postulabatur, Romam erant ablegandi postulatotes. Sic Samnites à Papyrio Dictatore pacem petentes ad Senatum ire jubentur. Idem in bello cum Privernatibus factum, quæ omnia limitatam Imperatorum potestatem arguunt. Nihilominus tamen summa erat atq; maxima: *ubi nulla provocatio, neq; ullum usquam nisi in turâ parendi auxilium, uti loquitur Budeus citante Wilhelmo Godelevo annot. in lib. 3. Livii.* Hæc verò potestas penes unum tantum erat, nam plurium imperium in bello semper inutile judicarunt. Quare & Consules Romani, si uterq; in castris esset, alternis diebus imperium obtinebant: quod *Steweckius in comment. ad lib. 2. cap. 9. Vegetii observat ex Livii lib. 31. dicentis. Id verò indignum visum ab tumultuario auxilio, jam etiam castra Romana terreri, ut ea modo una causa, ne extemplo transirent flumen, tenuerit Romanos, quod summa imperii eo die penes Paulum fuerit. Itaq; Varro postero die, cui fors ejus dici imperii erat, nihil consulto collegâ, signum proposuit.* Quod *Luculentius adhuc ex Polybio: Proximo die Terentius, cujus imperium tunc erat, (moris enim habent populi Romani C O S S. alternis imperare) motis castris, multum obtestante & renitente collega, propius hostem accedit. lib. 3. c. 110.* Sed jam videndum in quanam consistat hæc potestas Imperatoria, & quid Imperatorum fuerit officium. Docet hoc *Polybius lib. 6. Histor. c. 10. Belli adornandi, gerendi, & omnia quæ ad expeditionem pertinent administrandi potestatem propemodum absolutam habent Consules. Nam & auxiliariis sociorum copiis imperare quid visum fuerit, & Tribunos militum constituere, & conscribere exercitum, & delectus agere Consulibus licet. Accedit & id quod jus animadvertendi habent, in quemcunque voluerint ex omnibus qui belli ipsis parent.* Explicanda hæc porrò sunt, & ex aliis Autoribus illustranda. Et quidem initio videndum de Tribunis militum, cum non semper creandi potestas penes Imperatorem fuerit. Principiò equidem creati sunt ab Imperatoribus tantum in singulas quaternas legiones terni, ut essent

sent

243

sent duodecim, Post autem Anno urbis trecentesimo, nonagesimo primo (Lipsius Anno, 393.) institutum, ut pars eorum populi suffragiis, pars Imperatorum arbitrio crearentur; quorum illi dicebantur Comitiatii, hi Rufuli. Probat hoc ex Livii l. 7. Sigonius lib. 2. de antiq. jure Prov. c. 2. Cum eo anno, inquit, primum placuisset, Tribunos militum ad legiones suffragio fieri: (nam & antea, sicut nunc, quos Rufulos vocant, Imperatores ipsi faciebant.) Torquatus secundum in sex locis tenuit, Liv. l. 7. citat & hæc verba Lipsius l. 2. de milit. Rom. dialog. 9. Sed quam litem ibidem movet Sigonio non facimus nostram, cum non de numero creatorum sed de juris creandi competentia quaestio à nobis instituat. Sed quod patet tum M. Lipsii, tum eruditissimi Sigonii dictum sit, non videtur mihi Livius tam loqui de iis Tribunis militum, qui à Consule eligebantur & Rufuli dicti sunt, sed de iis, qui suffragio militum in castris fiebant, & suffecti appellabantur, nam & hosce, ad legiones factos, expressè distinguit ab iis qui à Consulibus creabantur. Meminit autem Tribunorum suffectorum Stewechius in notis ad Vegetii lib. 2. c. 7. itemq; Alexand. ab Alex. l. 6. c. 18. Genial. dierum. Quicquid autem sit, certum est elegisse Consules & Imperatores Tribunos militum qui Rufuli dicti, mox verò Rutuli, quod nomen à Rutilio Rufo, qui de jure Consulum creandi Tribunos legem tulit, Quæ Rutilia dicitur. Verum mox omnis eligendi potestas imperatoribus adempta est, atq; in populum derivata. Anno Urbis 442. (vel ut alii 444.) cum Lex à L. Attilio & C. Marcio lata est (dicta lex Attilia Marcia) statuens, ut Tribuni militum à populo crearentur, quæ ante Consulum & Dictatorum erant beneficia. Quod jus penes populum semper deinceps resedit. Bello equidem Persico, anno sc. 522. Licinio Crasso, & Cajo Cassio Longino Consulibus, lex lata est Licinia Cassia: Ne Tribuni militum eo anno populi suffragiis crearentur, sed Consulum Prætorumque in iis faciendis judicium arbitriumq; esset. Ita Liv. l. 42. Idem tamen mox testatur, sequenti año non permissum, ut Tribunos militum Consules facerent, sed populum creasse. Obtinuit etiã hæc consuetudo tempore Julii Cæsaris, qui Romam reversus Tribunatum militum per populi suffragia accepit. Sueton. l. 1. c. 5. Posterioribus verò tem-

242
poribus ad Imperatores solum hoc jus pertinuit. *Vid. Sigonius l. 2. de antiquo jure provinciarum c. 2. Alex. ab Alex. l. cit. Lipsius l. cit. Stewechius ad Vegetii locum citatum.* Jam secundum, quod Imperatoribus conveniebat atque tribuitur à Polybio, est jus conscribendi exercitum. Nota hic Imperatores vel accipiebant exercitum veterem à decessore suo in provinciâ, aut novum conscribebant. Illius testimonia plurima apud Livium, & ex iis patet, quæ supra ex Cicerone citavimus. Accepere autem vel à præside ipso, vel ab ejus Legato. Quod si verò novus conscribendus exercitus, solemnis dilectus institutus est in Capitolio eo modo, quem Polybius tradit, *lib. 6. c. 17. & seq.* quæ longiora sunt, quàm ut hic transferri queant. Adde *A. Gellium lib. 16. c. 4.* qui formulam sacramenti militaris & jurisjurandi ex *Cincii lib. 5. de re militari supeditat.* Delectus enim quando instituebatur, aut conscribebantur milites à Tribunis militum sacramento constringebantur, & quod posterioribus temporibus quoque consuevit, in jusjurandum adigebantur. Et qui Sacramento non tenebatur, etiamsi in castris & exercitu versaretur, non habebat jus interficiendi, imò ne vulnerandi quidem hostem, nisi singulari privilegio ab Imperatore impetrasset. Ubi testatur *Plutarchus in quest. Rom. p. m. 273. edit. Francofurt. Anno 1620. in folio.* Delectus verò & qui nomen sacramento dederant, albo militari inferebantur, & quidem eo ordine, quo quis prior erat lectus aut nomen professus, & qui secundus, hunc sequebatur, sicq; deinceps. Discimus ex *Evagrii hist. l. 2. c. 1.* ubi ait de Marciano, cum, ut in militum numerum adoptaretur, peteret, non ultimo loco scriptum est nomen (*ὡς ὁ στρατιωτικὸς ἐθέλει νόμος* sicut lex postulabat militaris) sed penè inter prima relatum: & loco illius Ducis interfecti, cujus necis antea reus accusabatur, & à crimine singulari Dei miraculo liberabatur. Quæ inscriptio sine dubio ideò facta est, ut nomina militum eò melius memoria retineret Imperator. Requirebatur enim ab Imperatore vel Duce ut sciret (quantum potest fieri) nominatim, quis comes, quis Tribunus, quis domesticus, quis contubernalis, quantum quis posset in bello. *Veget. l. 3. c. 10. de re militari,* imò omnium militum nomina, quæ scientia Othonem ad Imperium
evexit,

295

evexit, aliosq; in gratiã quã maximè posuit apud milites. *Videatur Stewechius in notis ad locum citat. Vegetii.* Non possum intermittere quin adscribam ex *Isidoro l. 2. Orig. c. 23.* morem quendam Veterum exercitus Imperatorum; ut scirent, qui occubuis-
sent, qui evasisent in acie. In breviculis militum nominibus de-
functorum θ, superstitum à prælio τ. literam adscripserunt vete-
res, citat *Isidorum Mich. Meisnerus Syntagmate super adnotam
Philologorum.* Sed disputatur inter doctos, an hæc Isidori satis sin-
cera? *Lipsius lib. de rectã pronunciat Eatinæ: ling. c. 14.* putat pro
τ esse scribendum, quæ prima litera sit in voco *Vivus*; cui etiam
subscribit *Meisnerus citatus.* Sed falsam hanc esse mentem probat
Reinesius l. 1. variarum lectionum. c. 7. Janus Rutgersius l. 5. var. c. 17.
lectionem Isidori defendere conatur. Sed & hujus mentem atq;
glossam rejicit *Reinesius* existimans: corruptum quidem esse Isio-
dorum, ita tamen ut loco τ ὁ ψιλὸν irrepserit τ. cum utraque lite-
ra cornubus quasi sit insignita, & figura non adeò differat, e. scilicet au-
tem illud τ à Græcæ vocis τῆς initiali literã. *Vid. omnino Reine-
sium loco citat.* nos conjecturas conjecturantibus relinquimus, cū
nihil certi haberi possit, sufficiat recitasse quæ ad scopum nostrum
faciunt. Sed ita in legitimã consuevit militiã, nam & alius erat
præter hunc mos cogendi exercitum, qui subito in tumultu obti-
nuit & cum singulos interrogare non vacabat. *Tunc qui ducturus
erat exercitum ibat ad Capitolium, & exinde proferens duo vexilla,
unum roseum, quod pedites evocabat; alterum caruleum, quod e-
quitum erat (nam caruleus color maris est, à cuius Deo equum con-
stat inventum) dicebat, qui Rempublicam salvam esse vult, me sequa-
tur, & qui convenissent, simul jurabant & dicebatur ista militiã
conjuratio. Servius comment. ad l. 8. Aeneidos initium statim.*
Conscriptis verò militibus dies indicebatur certus ab Imperato-
re, quo in campo Martio conveniebant, tunc ordine disponeban-
tur prout sæpius laudatus *Polybius* memorat, ubi hoc per religio-
nem (ut loquitur *Lipsius*) observatum, ut primus miles boni no-
minis esset, captabant enim exinde omen, *Festus, Lacus, Lucrinus
in vectigalibus publicis primus locatur eruendus (Lipsius correxit, fru-
endus) ominis boni gratiã, ut in delectu censuve primi nominantur*
Valo-

Valerius, Salvius, Statorius. Videatur Cic. lib. 1. de divinac. §. 102
 item Lipsius in notis ad Tacit. l. 4. histor. p. m. 526. Ordines quo-
 que cuique ministro vel præfecto assignare Imperatoris erat.
 Probat hoc Sigonius & Lipsius lib. 2. de milit. Rom. dialog. 8. ex lo-
 co quodam Livii libro 42. Ubi scribit: Consul deprecatus est Tri-
 bunos plebis, ne prohibeant se, quem cuique ordinem assignari è Repu-
 blica esset, eum assignare. Adhibebat autem ministerium Tribu-
 norum militum. Idem Sigonius ex Livio lib. 2. de antiquo jure
 provinciarum. cap. 2. pag. 278. Lustrare quoque exercitum Impe-
 ratoris erat munus. Cic. in lib. de divinac. §. 102. Cum Impera-
 tor exercitum, Censor populum lustrat, bonis nominibus, qui hosti-
 as ilucant, deligantur. Erat autem lustratio solemne sacrifici-
 um, quod faciebant sub dio ad lustrandum seu expiandum exer-
 citum, quod ante deductionem peragebatur, imo ferè quoties
 cum hoste erat congregiendum. Vide Plutarchum in Bruto pag.
 1001. Dionem lib. 47. p. m. 352. & 353. Imperat animus, ut for-
 mam lustrandæ classis Romanam ex Appiani lib. 5. p. m. 427. de
 bellis civil. adscribam. Ubi Cæsar hunc lustravit in modum.
 Altaria stant in extremo littore undis alludentibus, naves
 plene classiariis ordine circumstant cum altissimo silentio:
 sacrifici stando in mari mactant victimas, moxq; in scaphis
 ter circum classem lustramina circumferunt, navigantibus
 una & Ducibus, comprecantibusque, ut in ea lustramina à
 classe avertantur infausta omina. Divisis deinde lustra-
 libus visceribus partem in mare projiciunt, partem adolent
 in altaribus, fausta ominante multitudine. Hoc modo Ro-
 mani classes suas lustrare solent. Hæc Appianus de lustrat.
 Romanorum. Denique addit Polybius Imperatorem jus animad-
 vertendi habuisse in quemcunque sibi parentem. Imo omnis in
 castris exortalis ab Imperatoribus judicabatur. Sic enim Juvena-
 lis Satyra ultima:

*Legibus antiquis castrorum, & more Camilli
 Servato, miles ne vallum litiget extra
 Et procul à signis &c.*

Plura

227.

Plura in hanc rem possent adduci testimonia ex Gellii l. 7. c. 1. Livio, Cesare, aliisque. Sed ne actum agamus, videatur Sigonius l. 2. de antiquo jure provinciarum c. 6. item de jure civium Romanorum l. 1. c. 15. Valerius Maximus ubi agit de disciplina militari. varia etiam adducit exempla animadversionum militarium: Nam sicuti Imperatoris erat probe observare militum mores qui tantæ ipsis curæ erant, ut in numeris singulorum nominibus notam morum apponerent (Cassaub. ad Suetonium docet) ita & horum erat, supplicia & pœnas decernere, præsertim vero disciplina militaris rigida laudatur. Sic enim Vegetius l. 3. c. 10. Imperator auctoritatem maximam severitate sumat, omnes culpas militares legibus vindicet, nulli errantium credatur ignoscere: Executio verò centurionibus demandabatur. Et in hunc finem vite insigniebant. Tacitus l. 1. Annalium p. 16. & vitis signum erat Centurionis, ut quoties Centurionem significare vellet, imaginem vitis in summo recurvæ G scribebant. Sic enim Guido Pancirollus in marmore Romæ invenit, videatur ejusdem thesaurus variarum lectionum l. 1. c. 31. videatur de suppliciis militaribus Sigonius l. 1. c. 15. de jure civium Rom. Alexander itidem ab Alexandro, & ejus Scholiastes Tiracvellus (quem omniscium dixit Dempsterus, an satis piè ignoro) Stewechius quoque ad Vegetium. Jus verò dicebat Imperator, damnabat & absolvebat vel adhibito consilio bellico, vel solus. Erat enim Consilium castrensium quasi quidam senatus, ex Senatoribus, si qui in castris, aliisque idoneis viris constitutis, Sicut Sigonius loco citato describit, quæ descriptio ex Salustio desumpta. Metellus prope re cunctos Senatorii ordinis ex hibernis accersiri jubet; eorum & aliorum quos idoneos ducebat consilium habet. Ita more majorum ex consilii decreto per legatos Jugurthæ imperat argenti pondo ducenta millia. Quæ verba sunt Salustii. Juvat etiam adscribere quæ Livius habet, cum de Scipione, pœnas de seditioso exercitu apud Sucronem repetente, scribit: Praconis audita vox, citantis nomina damnatorum in consilio, nudi in medium protrabantur, & simul omnis apparatus supplicii expromebatur. Deligati ad palum virgisque, cæsi & secure percussi. & hæc de potestate Imperatoris

G

toris dicta sint. Ubi & hoc notetur; quod præditus tali pote-
 state urbem statim exire teneretur; parum enim tutum civili
 libertati habebatur, esse cum potestate habendi exercitum in
 urbe. Egrediendum ergo, & cum imperio manere ad urbem
 jubebatur Imperator sæpius senatus consulto: *Briffonius l. 2. de
 form. p. m. 260.* Observa tamen licet senatus consultum iustis-
 set exire, tribunos tamen plebis, ne irent, edicto impedire
 aut dirarum obnuntiatione prohiberi iter potuisse. *Sigoni-
 us l. 2. de antiquo jure provinciarum c. 4.* Ad urbem autem
 mansisse per aliquot dies disertè *Dio* scribit de Pompe-
 jo. *Pompejus populo extra pomerium evocato (neq; enim pro Con-
 sulare jam habens imperium poterat urbem ingredi) multa pro G. bi-
 nio locutus est.* Nota hic quod dicat *Dio*; non poterat urbem
 ingredi; ingrediens enim urbem Imperator imperium amit-
 tebat. *Dio l. 54. in fine.* *Augusto decretum perpetuum Imperium
 Proconsulare, ita ut nec si intra urbem venisset deponeret, aut reno-
 vando opus ipsi esset, ἀναέως δαί τὴν ἀρχὴν renovare imperium o-
 porteret.* Sic *Livius l. 26. Quinto Fulvio, ne minueretur imperium
 si in urbem venisset, decrevit senatus.* Huc etiam spectant verba
*Taciti lib. 3. Annal. Drusus urbe egressus repetendis auspiciis mox o-
 vans introit.* Quæ ut eò melius intelligantur, scias velim, Im-
 perator Romanus quoties ex bello redibat aut urbem ingre-
 diebatur privatus, aut si de triumpho cogitabat, ad urbem
 morari solebat. Quod si triumphum impetrasset, tum, quo-
 niam triumphare sine exercitu non poterat, exercitum autem
 habere sine imperio non licebat, imperium autem militare
 in urbe non concedebatur, propterea lex ad plebem, de im-
 perio ejus diei ferebatur, quo concedebatur, ut eo die inte-
 grum etiam in urbe esset imperium. Quod si verò quis ante
 hanc legem ingressus esset urbem, sicut *Drusus* hoc loco ob
 mortem fratris amisit imperium, tum si ovare vel triumphare
 vellet solenniter urbem egredi, & ad exercitum redire tene-
 batur, quod repetere auspicia vocabant. *Vid. Lipsius ad hunc
 locum Taciti p. m. 138.* Sed cum de egressu Imperatoris ex urbe
 mentio sit facta, & hujus egressus solemnitas leviter erit tan-
 gen-

249.

genda. Constitutus Imperator conscripto exercitu, antequam urbe exiret, Capitolium ingrediebatur; sacrificium faciebat, suscipiebat vota, tum pro exercitus totiusque Reipublice incolumitate, tum pro propria salute & felici belli exitu; Quemadmodum ubique & quoties congregiendum erat cum hoste, solitus fuit. Pollicebantur vota Diis, Aedes, ludos, templa, vide quæ hic invitâ voluntate prætereo apud *Brissonium de formulis l. 2. p. 209. & 1. Sigonium l. 3. de antiquo Jure provinc. c. 6.* partem quoque ex prædâ volebant. *Servius in comment. ad Virg. lib. 3. v. 231.* Sed voventes Imperatores lavatis id faciebant & purificatis manibus. *Plutarchus in Mario p. m. 420. Virg. lib. 9. Aeneidos.* Deinde ingrediebatur Martis templum movens primo ancilia, mox hastam ejus hisce verbis: *Mars vigila.* *Servius ad lib. 8. Virg. lib. 8.* Fuit autem sub Principibus mos (si *Stewechio credimus ad l. 1. Veg. cap. 6.*) ut dies expeditionis publico indicto indicaretur. Sic Imperator Alexander Severus in expeditionem bellicam exciturus, dies itinerum publicè proponebat, ita ut edictum penderet ante menses duos, in quo scriptum erat: *illo die, illâ horâ ab urbe sum exiturus, & (si Dii voluerint) in primâ mansione mansurus, deinde per ordinem mansiones, deinde stativa, deinde ubi annonâ esset accipienda: & id quidem eo usq; donec ad fines barbaricos veniretur, jam enim indè tacebatur.* auctore *Lampridio in ejus vitâ.* adscribo hâc occasione quod ex *Vulcatio Gallicano in vitâ Avidii Cassii observavi.* Si quid esset publicandum exercitui, edicebatur ad signa, & programmata in parietibus figebantur. Eo autem die, quo exercitus erat movendus, atque urbe egrediebatur Imperator. Quæstorem jusfit quoque signa militaria ex ærario proferre, nam ibidem pacis tempore custodiebantur *Liv. lib. 7. Cum omnes extra portam Capenam, ad Martis aedem convenire armatos juniores jusisset, signaq; eodem ex ærario Quæstores deferre.* Egrediens autem Imperator, magnâ deducentium atque prosequentium frequentiam comitabatur: *Liv. lib. 42. P. Licinius Consul votis in Capitolio nuncupatis, paludatus ab urbe est profectus. Semper quidem ea res cum magnâ dignita-*

re ac majestate geritur: præcipuè tamen convertit oculos animosque
cum ad magnam nobilemque aut virtute aut fortuna hostem euntem
Consulem prosequuntur. Contrahit enim non officii modò cura, sed
etiam studium spectaculi, ut videant Ducem suum, cujus imperio cõ-
filioque summam Rempubicam tuendam permiserunt. Vide Cic.
Orat. in Pisonem. Annotavit quoque Turnebus l. 23. advers. c. 6.
ex illo Propertii, quod est l. 4. Eleg 3.

Omni bus heu portis pendent mea noxia vota.

Qui militatum ibant, inquit, eorum uxores aut propinqui vota in
portis urbis suspendere, id est, suspensâ tabellâ voto obligare se inter-
dum solebant, reditum optantes & ominantes, & iis reducibus vo-
ta solvebant, quæ suspensâ tabellâ susceperant illi portæ, per quas
redibant, quod itidem probat ex eodem Propertio ibidem.

Arma, cum tulerò portæ votiva Capenæ,

Subscribam, salvo grata puella viro.

Succurrit Turnebo Plutarchus qui & Veteres vota pro Impera-
toribus fecisse scribit. Educturus a. ab urbe vel ex urbe exercitum
Imperator dies fastos atque nefastos observare necessum habu-
it, alios ut mittamus authores, ita de hac re Plutarchus. Die-
bus postridiè Kalendarum Nonarum atque Iduum, neque educere exer-
citum, neque exire aut peregrinare licebat. Plutarchus in quest. Ro-
manis. p. m. 269. 270. ubi causam quoque indagare hujus religi-
onis conatur. Eadem religio in aggrendendis præliis obser-
vanda Imperatori. Huc etiam spectant quæ prolixè Macrobi-
us l. 1. c. 16. p. m. 329. Saturn. Præliares, inquit, dies sunt, quibus fas
est res repetere, aut hostem laceßere. Nam cum Latiare, hoc est,
Latinarum solenne concipitur: item diebus Saturnaliorum, sed &
cum mundus patet, nefas est prælium sumere, quare nec Latinarum
tempore, quo publicè quondam induciæ inter Romanum populum
Latinosque firmatae sunt, inchoari bellum decebat: nec Saturni fe-
sto, qui sine ulla rumultu bellico creditur imperasse: nec patente
Mundo, quod sacrum Diti Patri & Proserpinae dicatum est: meli-
usque occlusâ Plutonis fauce, eundem ad prælium putaverunt. Unde
& Varro ita scribit. Mundus cum patet, Deorum tristem at-
que inferum quasi Janna patet. Propterea non modo prælium
com-

251

committi, verum etiam delectum rei militaris causa habere, ac mi-
litem proficisci, navem solvere, uxorem liberum querendorum cau-
sa ducere, religiosum est. Vitabant Veteres ad viros vocandos
etiam dies, qui essent notati rebus adversis. Vitabant etiam feriis:
sicut Varro in Augurum libris scripsit in hac verba: Viros vocare
feriis non oportet: si vocavit piaculum esto. Sciendum est ta-
men eligendi ad pugnandum diem Romanis tunc fuisse licentiam,
si ipsi inferrent bellum. At cum exciperent, nullum obstitisse di-
em, quo minus vel salutem suam vel publicam defenderet dignita-
tem. Quis enim observationi locus cum eligendi facultas non su-
perfit? Dies autem postriduanos ad omnia majores nostri cavendos
putarunt: quos etiam atros velut infausta appellatione damnarunt.
Sic ergo sacrificio in capitolio facto, votis rite nuncupatis, in-
ter tubæ clangorem vota precesque prosequentium in bellum
ibat Imperator, & post eum exercitus relictis domi & liberis &
uxore. Sicut enim nec militi, ita nec Imperatori fas erat
ducere secum vel in Provincias, vel in bellum uxorem, veta-
batur id *Lege Oppiâ*, quæ tamen *Lex* postmodum antiquata le-
gitur atque intermissa. Reducere quidem atque revocare co-
natus est eam *Severus Cæcina*, qui quadraginta Magistratus in
Provinciis administrârat, & uxorem semper domi reliquerat,
allegans incommoditates ex uxoris societate pervenientes:
pacem, inquit, luxu, & bellum formidine morantur, multaque il-
licita viros agere cogunt, ac plura ipse ambitiosè agunt (addi pos-
test ex *Dempstero* ad l. 10. c. 12. *Rosini* gen^o fœmininû sexus ingenio
in avaritiam proclives esse, hinc, verendum erat, ne virum ava-
rum redderet vel provinciarum expilatores.) Verum non ob-
tinuit *Cæcina*, obstitere *M. Valerius Messalinus* & *M. Messa-
le Filius Corvini Nepos* dicens, hæc ratione fenestram aperiri
conjugibus adulterii: sicut hæc *Tacitus* refert l. 3. *Annal.* Et ve-
ra est hæc ratio; tot enim Imperatorum fœminæ notâ adulte-
rii laborarunt, ut vix adscribere vacet, vid. *Dempsterus* l. citat.
confer *Guidi Panciroli* l. 2. c. 14. *Thesauri var. lect. Juris.* Nos re-
lictâ Imperatoris conjugē, Imperatorem ipsum sequamur, e-
untem vel in provinciam vel hostibus occurrentem. Ubi
quæ

quæ in itinere omnibusque expeditionibus cogitare Imperator, quibusque studere debebat invenimus apud *Vegetium de re militari* l. 3. c. 9. 10. 11. & *sequentibus*. qui in toto hocce libro tertio artem Imperatoriam scientiamque militarem eleganter explicat. Imò verò hoc ipsum totâ cogitatione agendum erat ne fortuna publica, ne Majestas Imperii minuatur. Quod verò quomodo fiat *Zasius in catalogo de lege Juliae Majestatis* eruditè explicat, qui videatur. Ingressus verò iter Imperator præfidei Provinciæ, cui succedebat, ex itinere de die sui adventus certiore faciebat, commendans se provinciæ libus, quia inopinata plerumque animos turbant. *Sigonius l. 2. de antiquo jure Provinciarum c. 4.* Cum verò duplicem personam præfides provinciarum sustinerent, Magistratus pariter atque Imperatoris duplici quoque defungebantur munere, jurisdictione civili & administratione rei bellicæ. Quare hyemem prætoriæ cognitioni, æstatem expeditionibus militariibus impendebant. Docet hoc *Cicero in literis ad Atticum*. *Erat mihi in animo restà proficisci ad exercitum, æstivos menses reliquos rei militari dare, hyernos Jurisdictioni.* Idem ad *Calium* scribens, *mihi erat in animo, quoniam jurisdictionem confeceram, proficisci in Siciliam Nonis Maij, & cum primum æstiva attingerem, militaremque rem collocassem, decedere.* Scribit hisce similia *Hermannus Hugo l. 4. c. 3. de re militari Equestr.* Nunquam eduxisse Romanos Imperatores ante exercitum, quàm frumenta essent matura, scilicet ut equis pabulum suppeteret. Nunc ut ad ipsa castra, in quibus exercitus retinebatur, descendamus, opone erit pretium. Quæ Romanis observata fuit castra metatio ex *Polybio* supra citavimus; & quæ Imperatori in constituendis delineandisque castris observanda sunt, ex *Vegetii* l. 1. c. 21. 22. 23. seqq. peti possunt. item lib. 3. c. 8. Ponere locum congruum & salubrem castris, describere eorundem formam, curare ut castra muniantur; communem nonnunquam ut *Marius Romanus*, Imperatorque *Antoninus*, in duccendis fossis laborem præstare, opera militum circumire, ut *Cæsar*; quod aliàs *Tribunorum militum* erat; disciplinam mili-

mili-

253.

militarem administrare, atque intra legum, intra castrorum cancellos militem retinere. Quæ omnia *Vegetius & Stewech. ad l. 3. ejusdem c. 8.* Spectabat quoque ad Imperatoris munus tesseras dare vel in vigiliis castrensibus vel in prælio, quod *Vegetius l. 3. cap. 5. de re militari.* In vigiliis vel prælio pro signo dicitur: utpote victoria, palma, virtus, Deus nobiscum, Triumphus Imperatoris, & alia, quæcumq; voluerit dare is, qui in exercitu summam habet potestatem. Sic & *Appianus l. 5. de bellis civilibus.* Tum *Lucius* inquit, *Tribunos misit, ut tesseram à Cesare acciperent.* Illi attulerunt ei matriculam, sicut hodieq; mos est, cum *Tribunus* petit tesseram, Regi offerre præsentem numerum in libello Diario. Reliqua de tesseriis militaribus notanda in præsentiarum mittimus. Sequamur etiam Imperatorem nostrum in prælium. Spectat certè ad artem imperatoriam ordinare peritè exercitum, disponere justè militem, contrahere & pro re natâ extendere phalanges, in cuneum cogere, vel agere in globum in gyrum legiones, prout fortuna belli anceps postulat; locum quoque eligere convenientem, aut si minus ex sententiâ arte mutare, omniumque hostium conatus eludere, hæc inquam, Imperatoris quidem sunt, sed hoc loco prætereunda, nam hæc omnia si ex Autoribus observata huc apponere liceret, commentarium conscribere integrum, non dissertationem brevem videremur. Hoc quod omnibus in propatulo est, adjicimus: Imperatores, quoties congregiendum cum hoste erat, vocarunt *AD ARMA. AD SIGNA.* Sic apud *Livium l. 9. Fabius Dictator, Ferte signa in hostem.* Sic *Valerius Consul* in oratione suâ apud *Livium lib. 3. se vocare omnes Quirites ad ARMA.* Sic apud eundem *l. 6. Camillus: INFER MILES SIGNUM.* Erat etiam alia vox militaris Imperii. *SEQUERE IMPERATOREM.* apud *Cesarem l. 1. comm. de bello Civil. Crastinus* evocatus *SEQUIMINI ME,* inquit, *Manipulares mei qui fuistis, & vestro Imperatori, quem constituistis, operam date.* Item signa ferri & vasa colligi imperare solebat Dux. *Cesar l. 1. de bello Gallico.* Nonnulli etiam *Cesari* renuntiabant, cum *CASTRAMOVERI ac SIGNA FERRI* juberet, non fore dicto audientes mili-

militēs, vide de hisce omnibus multa exera pla. apud *Briffonium*
l. 4. de Formul Sed nolo id prætermittere, quod *Lipfius* nobis
 ex antiquitate erutum donavit, *comment. ad lib. 1. Annalium*,
 quoties prælio adoriendus erat hostis, signum pugnae futuræ
 vexillum purpureum fuit, quod servabatur in Prætorio seu
 tabernaculo Imperatoris, quia illi soli jus erat atque arbitriū
 proponendi, hoc ergo ab Imperatore pridie ante vel supra
 prætorium admonitio instantis pugnae poni consuevit. *Cæsar*
l. 2. Belli Gallici. Cæfari omnia uno tempore erant agenda, vexillum
proponendum, quod erat in figne cum ad arma concurrere oporteret. I-
tem de bello civili: Sequenti die, cum Cæfar iter facere vellet, renun-
ciatum est à Speculatoribus, Pompejum de tertiâ vigiliâ in acie ste-
tiffe. Hoc nuncio allato vexillum proposuit. Consuevit quoque
 Imperator ante conflictum cohortari militem, animumque
 verbis erigere, ut se viros præstent, fortes atque animosos. U-
 bi moris erat blandè eosdem compellare, commilitones di-
 cere, officia affectus sui prolixè contestari, fortitudinis pri-
 scæ admonere, & quæ hujusmodi, quibus ex tot orationibus
 ab Autoribus notatis integræ paginae repleri possent. Suf-
 ficiat nobis testimonium *Ciceronis Philippicâ quartâ. Faciam,*
inquit, ut Imperatores instructâ acie solent, quanquam paratissi-
mos milites ad præliandum videant, tamen adhortantur, confer
Cæsar. l. 2. de bello Gallico & lib. 3. de bello civili Fugientes verò
 milites in prælio consistere jubebat. Sic enim *Cæsar l. 3. de bel-*
lo civili fugientium signa manu prehendit, & consistere jussit. Hæc
 omnia tanquam ad Imperatorum officium spectantia confi-
 gnarunt literis illi, qui res gestas Romanorum stylo illustra-
 runt. Cui & hoc accedit, quod Imperator confecto prælio,
 & victoriâ obtentâ, Milites publicè commendare, eorum for-
 titudinem laudibus ornare, atque navatam operam ad cælū
 extollere solitus fuerit, cujus rei multa apud Autores vestigia
 extant. Donis quoque militem impertiebatur Imperator, hæc
 ferè formulâ, *Imperator Te argenteis armillis donat. Vid. Valer.*
Max. l. 8. c. 14. Milites verò contra Ducem suum titulo Impe-
 ratoris decorabant. Quæ cuncta vide apud *Briffon. l. 4. de for-*
mulis

255.

mulis militaribus, p. m. 349. & 350. Monet animus, ut cum Imperatore jam ad urbem redeamus: Confecto bello, caesis hostibus Imperator, seu Praeses Provinciae domum redibat, & ad urbem, (tradito successori exercitu, confer Sigonium de antiquo Jure Provinc. l. 2. c. 9.) At si triumphum aut ovationem non peteret, sine morâ urbem ingrediebatur. Sic enim Cicero l. 7. ad Att. Ep. 7. cum spem triumphi abjecisset: *Ultar eâ portâ quam primam videro.* Et lictoribus extra portam in promptu erant togæ, quibus paludamenta mutabant teste eodem Cicerone. Si verò triumphum petere animus erat, ad urbem extra portas commorabatur. Iterum Cic. l. 7. ad Att. Epist. 1. *Mihi valdè placet de triumpho nos moliri aliquid, & extra urbem esse cum justissima causa,* & tam diu lictores atque fasces laureatos retinebant dum triumphus duceretur. Sic testatur Cicero de se, quod, cum ex Cilicia redisset ingruente bello civili, diu fasces & lictores laureatos habuerit. Præmittebant etiam edictum ut Senatus extra urbem conveniret, siquidem Imperator, qui ex bello rediret, nemini eorum, qui in urbe adessent, imperio & potestate cedebat, conveniebant autem vel ad ædem Bellonæ vel Apollinis, quam extra portam Carmentalem fuisse Padianus refert in orationis in togâ candidâ commentario. videatur Zamoscius l. 2. de Senatu Romano. Non possum hoc melius explicare quam verbis Livii lib. 28. *Cum Imperatores M. Livius & C. Claudius ex bello redirent atq; Præneste venissent.* Inde præmisso edicto, ut triduo post, frequens Senatus ad ædem Bellonæ adesset, omni multitudine obviam effusâ ad urbem accessere. Non salutabant modò universi, sed contingere pro se quisque victrices dextras Consulum cupientes: alii gratulabantur, alii gratias agebant, quod eorum operâ incolumis Respublica esset. In Senatu cum more omnium Imperatorum expositis rebus à se gestis postulassent, ut pro Republ. fortiter fideliterq; administrata, & diis immortalibus haberetur honos, & ipsis triumphantibus urbem ire liceret: se verò ea quæ postularent, decernere Patres merito decorum primum, dein secundum Deos Consulum responderunt, & supplicatione amborum nomine, & triumpho utriq; decreto. Dicitur hi-

H

hi-

hisce Livius rationes retulisse Imperatores ad ærarium, idem pluribus explicat Sigonius l. 2. de antiquo jure provinc. c. 11. porro meminit supplicationes esse decretas. Fuit autem supplicatio honor, qui unà cum Imperatoris nomine Præsidi decernebatur Victori; nempe cum Senatus Deum templa aperiri, ac gratias Diis Imperatoris nomine agi jubebat. Quæ supplicationes cum initio vix in unum alterumve diem decerneretur, tamen postremis temporibus eò progressa res est, ut etiam in quinquaginta decretæ sint, videatur Sigonius l. 2. de antiquo jure Provincia- rum c. 7. de supplicationis petitione atque decreto videatur Brissonius l. 2. de Form. p. m. 207. & seqq. Triumpho jam decreto magnâ pompâ ingrediebatur urbem, (quam explicare hic non permittitur, cum satis prolixam tractationem requirat) in Capitolium ascendebat, ac sacrificio facto, convivium ibi celebrat; subque vesperam positus Imperii insignibus domum omninò se referebat, privatamque, exuto schemate Imperatorio, postea vitam egit. Cætera quæ huc spectant de triumpho Imperatorio repetantur ex capite primo hujus nostræ dissertationis. Unicum si addiderimus privilegium, his qui triumphum egerant Imperatores decretum, finem verborum faciam. Memorat Plinius l. 36. c. 15. In victis Imperatoribus non tantum areas esse decretas, ad publicè ædificandas domus, sed etiam illud concessum, ut domus eorum fores extra aperirentur, & janua in publicum rejiceretur, id est non introrsum trahendo, sed in viam publicam pellendo. Quod in Graciâ adeò frequens fuit, ut omnes omnium fores sic panderentur. teste Mureto var. lect. l. 1. c. 17. Cui & hoc ad jungo in foribus Ducum illustrium Romanorum, & eorū qui hostes profligassent spolia hostilia affigi solita, quæ nec emptori refringere licebat. Sveton. in l. 6. c. 38. & Livius lib. 10. Tibullus quoque quondam cecinit:

Et domus hostiles præferat exuvias.

Jam manum detrahimus de tabulâ SOLI DEO GLORIAM
cantantes IMMORTALEM.

Ad Praestantissimum Iuvenem,
JOHANNEM BECKERUM *Hamburgensem*
DE IMPERATORE ROMANO *Disputantem.*

Romanus Imperator in cathedram tibi
Producitur BECKERE: non leve hoc decus
Nostræ cathedræ est: nec levi laudi tibi est
Hoc maximum orbis explicatum à te decus,
Quod si imperantium maxima illa laus cluit,
Virtuti & arti digna ponere præmia,
Hoc dante quod industriæ pretium ferēs?

AUGUSTUS BUCHNERUS, PP.
& *Academiae Senior.*

Expoliunt alii sermonem, & singula verbis
Exornare docent justò variòque decore,
Innumcris numeris numerosa poemata pangunt
Plurima pars, conficta licet, pulchrèque decorant;
Naturæ hi mores, penitosque subire recessus
Tentant, quæque DEVS mundi orbis temperet arte;
Stellarum positus, Solis cæli de meatibus
Exquirunt illi magnò tentamine mentis.
At BECKERE Tibi, his cunctis post terga relictis,
Cæsaream Majestatem diademate, sceptrò,
Purpureâque togâ, celsò de ponte cathedræ
Presentare placet, juxta quæ auspicia quondam
Ausonij populi (Veri quos error adegit,
Fictilibus Divis cæleste adscribere Numen.)
Finxerunt, oculis clarè proponere nostris.
Laudo tuum factum & moneo, BECKERE colende,
Quò pede cepisti, pergas. Nam sic, mihi crede,
Semper honos, nomenque tuum, laudesque manebunt.

Gratul. fac.

PRÆSES.

Dum Tu laurigeri transcendis Culmina Pindi,
Musarum fautor, fautor amande mihi;
Applaudunt docti, divæ accentantque sorores,
Et cupiunt fausto ut progrediare pede.
Thespiadum decus hic erit haut mortale sororum,
Concentant omnes. Fac rata vota DEUS!

Suo optimo Amico, Commensali & in Christo Filio, ex animo f.

M. ANDREAS Müller / Pomeranus
Eccl. Witteb. Diaconus.

Græcia (dum subnixa stetit pede Græcia firmo,
Dumque potita fuit rerum, dum Græcia nondum
Ferrum Bellonæ furia, & sua rudera vidit)
Corporis exercendi habuit certamina, ludos,

Ad

258. *AK 1970*
Ad quos ex rota Græca regione fluebant
Unanimi concursu omnes, juvenesque senesque,
Et ludos spectare illos, & prodere vires,
Quas possent. Quare haud modò erat labor omnibus unus
Pugnando vicisse; sed & pro more, coronam
Cervici impositam manibus sentire Brabeatæ.
Hinc & Olympiæ prostabant munera palmæ,
Hincque reportabant sua præmia Pyrhionicæ,
Hinc victor Nemeæus, & hinc sua quisque ferebat
Cui quosdam superare datum fuit, Isthmionica.
Verùm ceu quondam pulcherrima tellus Achivum
Corpus ad exercendum habuit certamina, ludos;
Sic nobis etiam ingenii certamina habentur
Musarum in castris, ubi Palladis aurea pubes
Exercere solet vires, non corporis ausu
(Ut Graji), verùm molimine mentis honesto.
Inter quem cœtum quoque nunc vix cernitur esse
Finis BECKERUS, qui sese ostendit in armis
Æratis minimè, àst ejus defensa tuere
In verbis gravibus, queis propugnare videtur
Quæ de Te scripsit, Cæsar ter maxime mundi.
Pergito sic, BECKERE, tuas defendere partes,
Sic aditus semper pandetur Honoris ad ædes,
Sic hic Thespiades cingent tua tempora lauro,
Et tandem vertex splendet diademate cœli.

*Ita Per-Eximium DN. Respondentem, contubernalem,
conterraneum atque Amicum suum candidissimum
plenis buccis acclamat*

GEORGIUS Green/Holsatus.

Roma fuit Πῶμη: Fortes dedit atque probatos
Illa viros, quorum nos meminisse juvat.
Cui non Romulidas multos, magnosque Catones,
Scipiadas claros hinc prodiisse patet?
Ut taceam reliquos, quorum jactantur ubique
Laudes, quas referunt fama librique satis.
Horum igitur vitam, mores, insignia, facta,
Laus non extrema est, dicere, scire probè.
Dicta sed hæc eadem magnorum gesta Quiritum
Si quoque defendas, laus minor esse nequit.
Ergo tibi, quoniam præstas mi BECKER, utrumque,
Gratulor ex animo, commoda multa vovens.

*Ita Eximio atq; Præstantissimo Dn. Iohanni Beckero, Af-
fins & Populari suo maximo opere dilecto gratulabundus*

ὀλοφύχως apprecatur:

PETRUS RÖDINGIUS Hamburgensis, S.S. Theo-
log. & Philos. Studiosus.

✠

VOT
M.C.

200.

DN. FR

DN. F

DN. MA
Ha

DN. I

DN. PET

DN. HEI
conspic

10,
M. Inclyti
ri

in suo aeternum
servantia cultu

ti Emporū
ri

Ibidem
um

tias in debiti ho-
m submissè
edicat

BECKER,
& RESP.

